

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

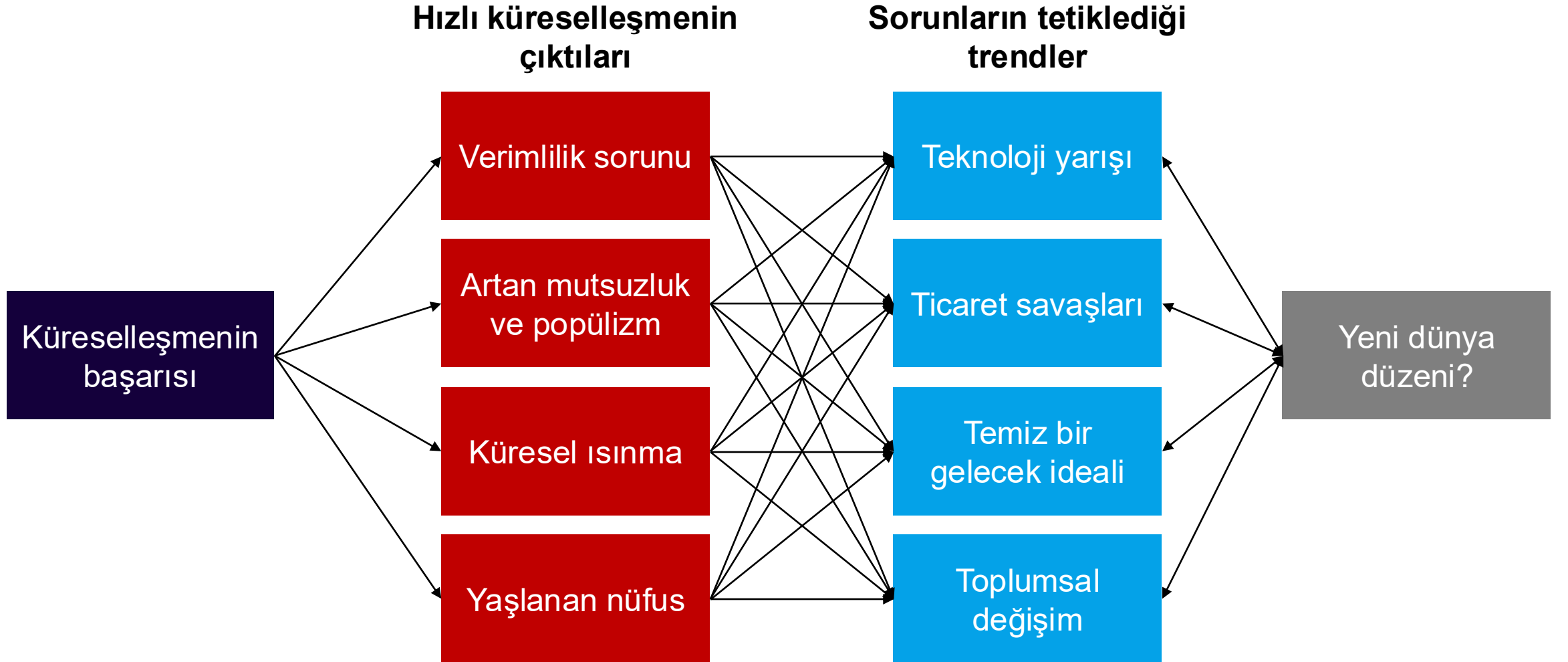
Türkiye’de ve Küresel Ekonomideki Dönüşüm

Ekrem Cunedioğlu

18 Ekim 2025

Özet

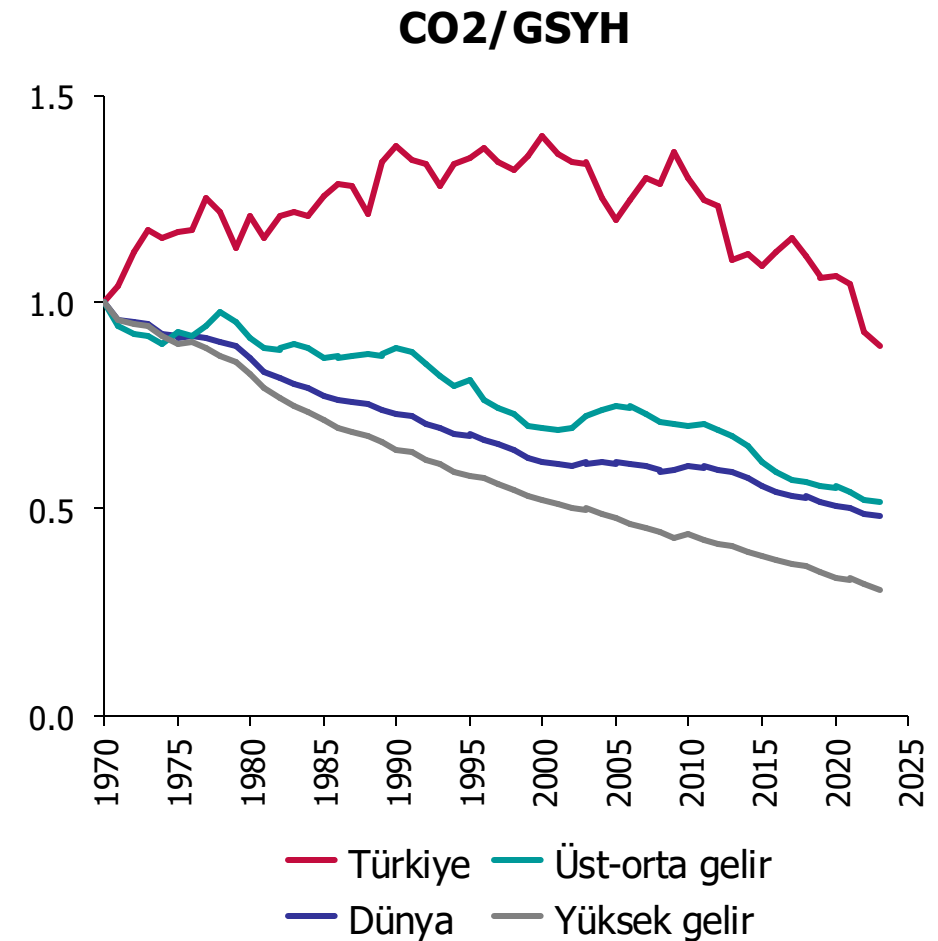
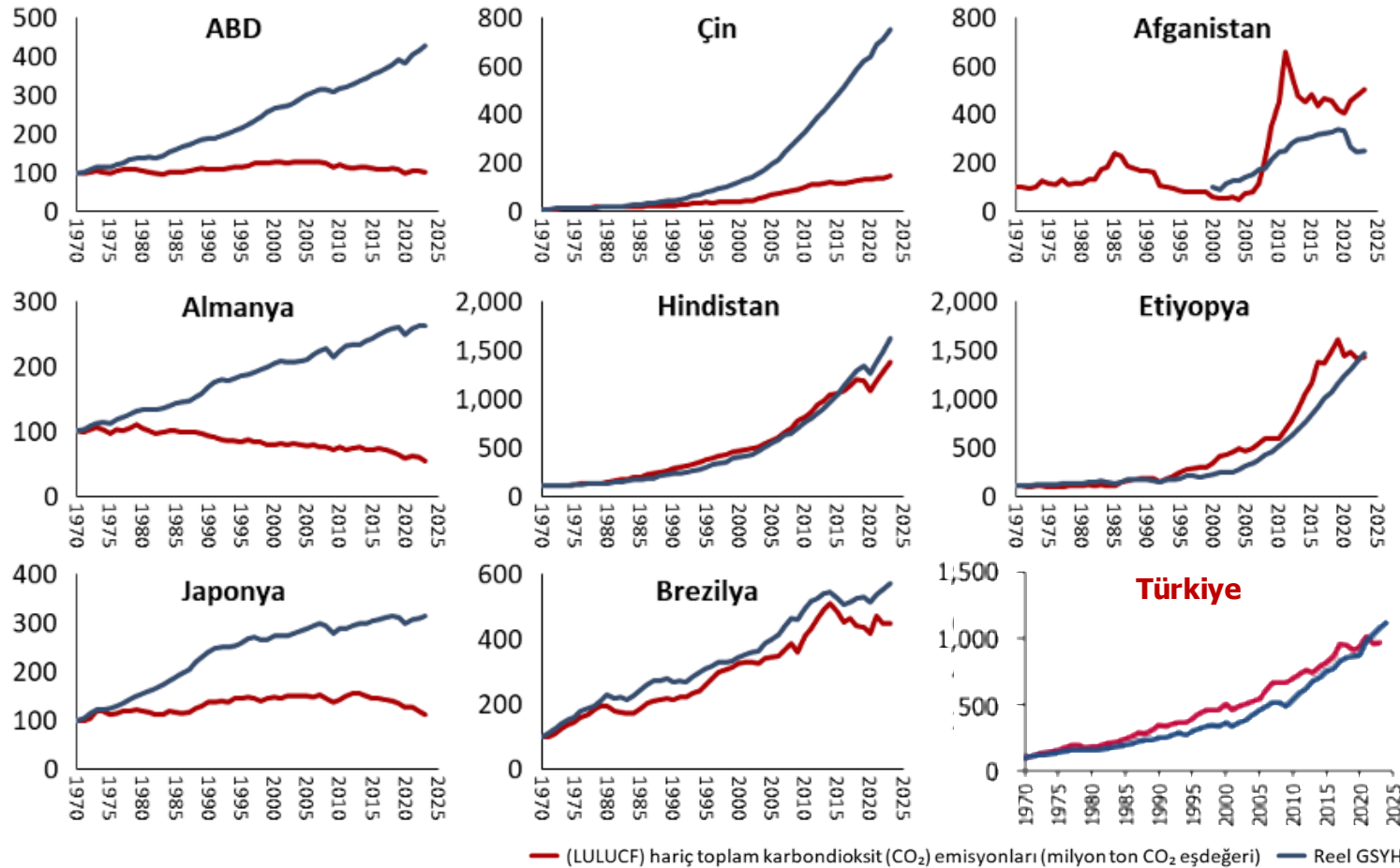
Dünya yeniden kuruluyor.

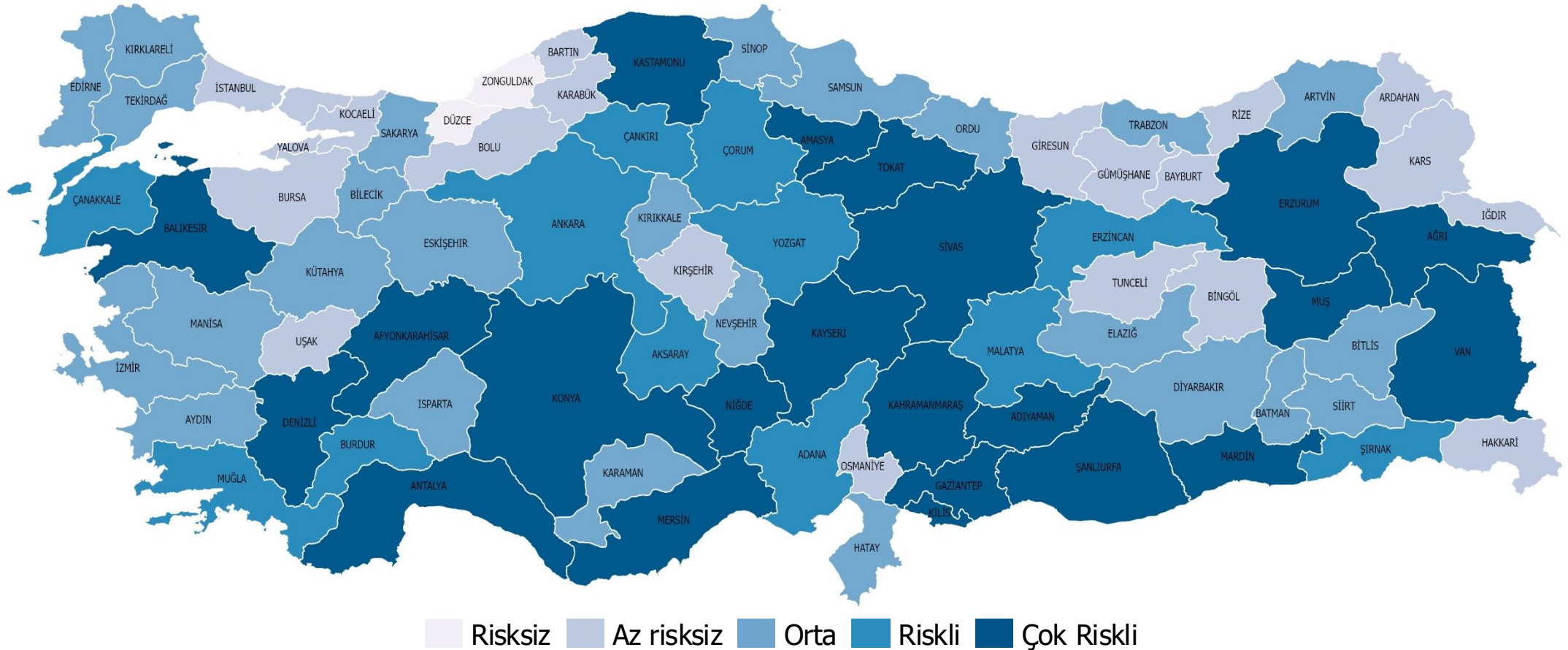
Temiz bir gelecek ideali:
Su, ateş, toprak

Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomiler arasındaki karbon ayrışması artıyor

Ülkelerin karbon ayrışması performansları, (1970=100) 1970-2024

Türkiye İklim Kırılmanlığı Haritası

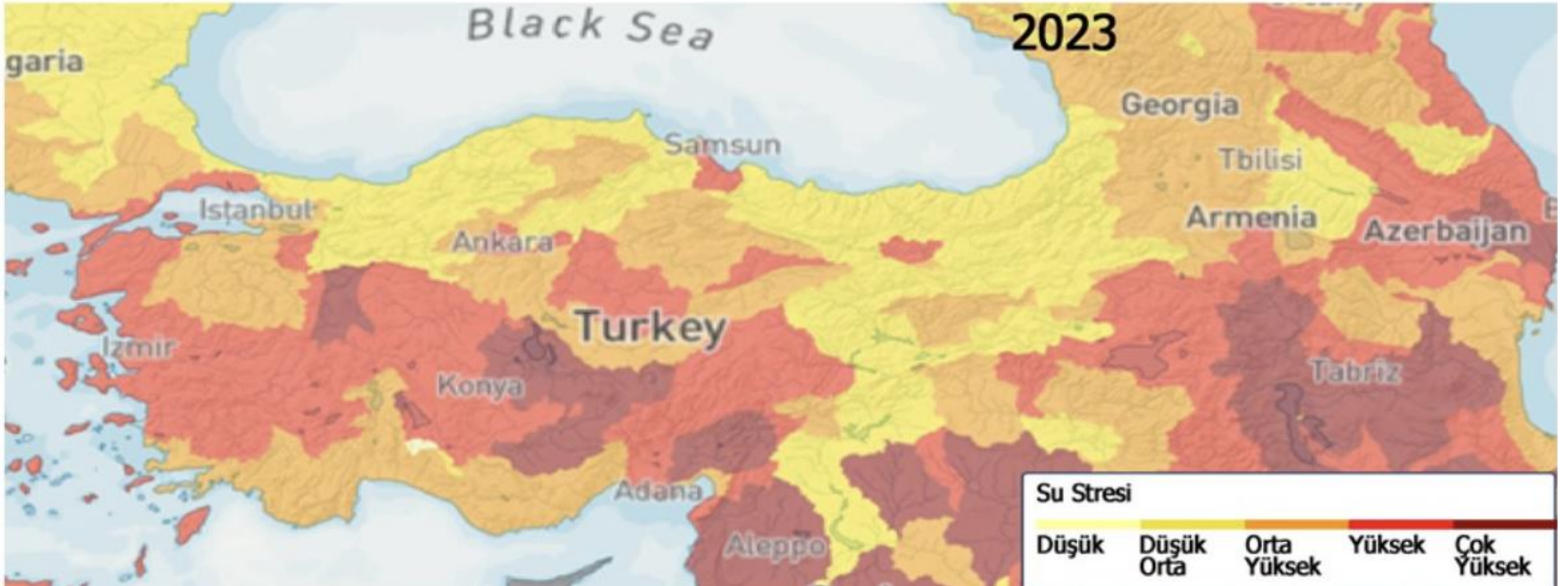
Kaynak: Bütün (2022), Development of a climate risk assessment method for the provinces of Türkiye TEPAV görselleştirmesi

İllere göre ormanlık alanlar ve yangın adedi

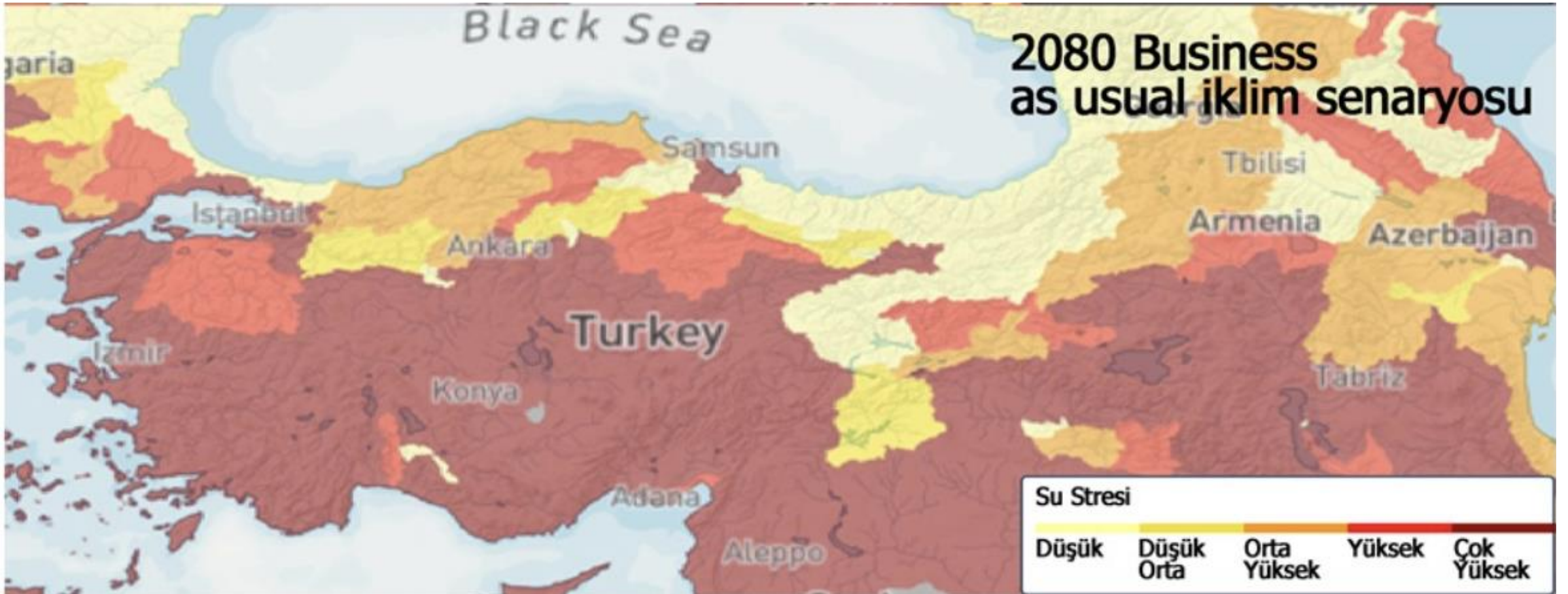
Su stresimiz halihazırda oldukça yüksek...

Türkiye'nin su stresinin mevcut durumu

Trend böyle devam ederse su stresimiz kıtlığa dönüşecek.

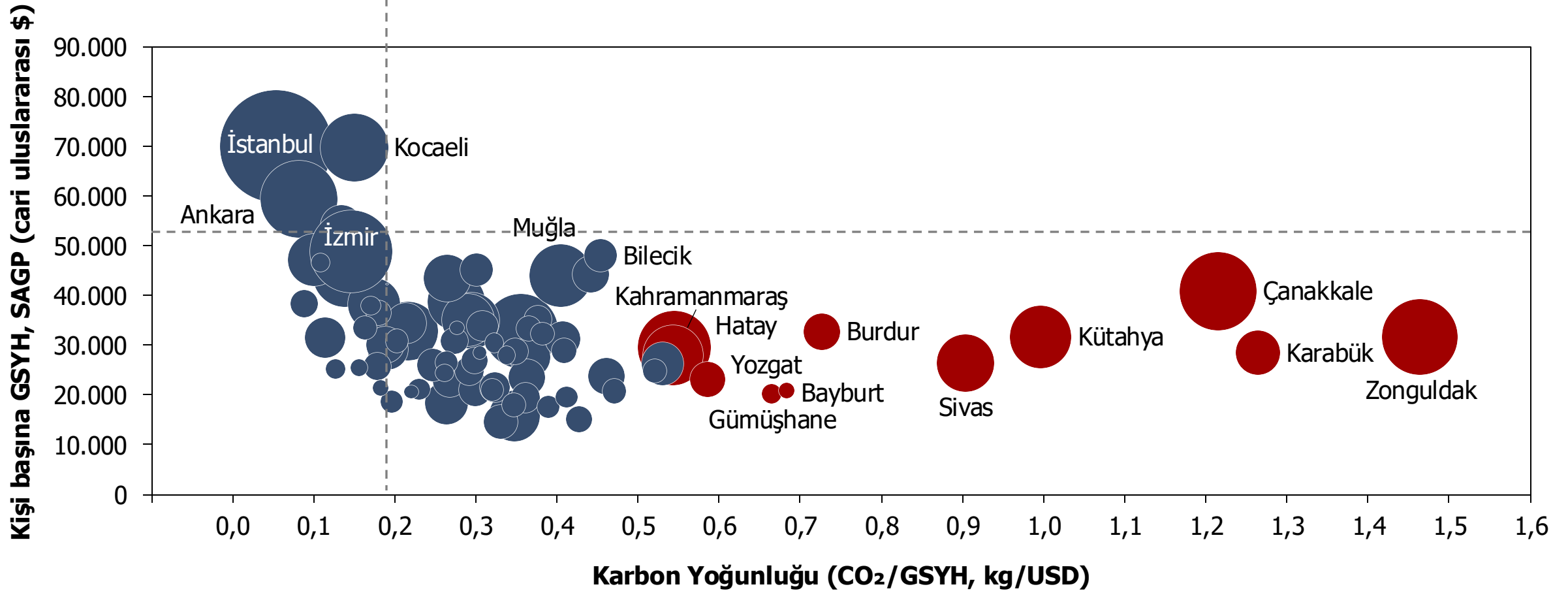
Türkiye'nin 2080 su stresi projeksiyonu

Kömür bölgelerinde ekonomi karbona bağlı

Hizmetlerin yüksek olduğu iller ise SKDM'den daha az etkilenecek

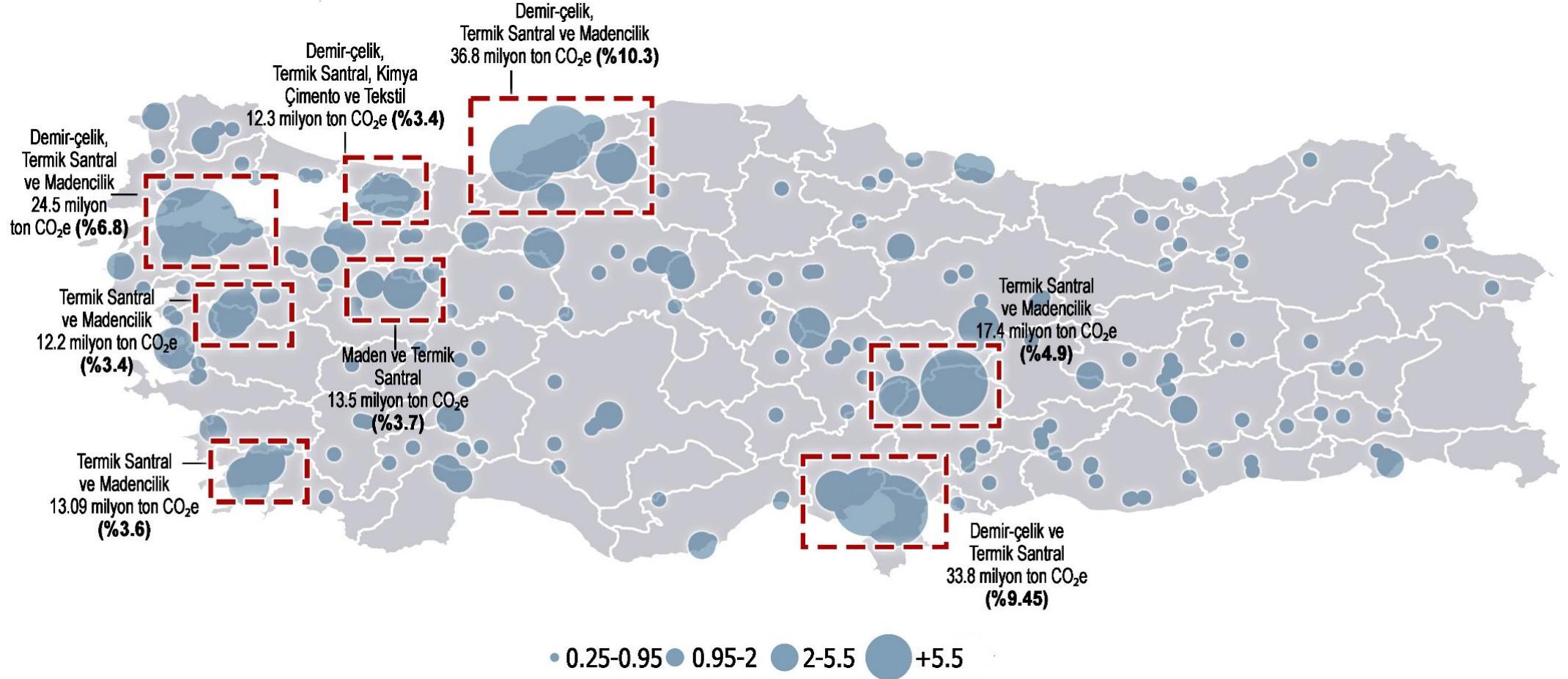
İllerin sera gazı emisyon yoğunlukları ve kişi başına GSYH, 2023

Kömür bölgelerinde ekonomi karbona bağlı

Hizmetlerin yüksek olduğu iller ise SKDM'den daha az etkilenecek

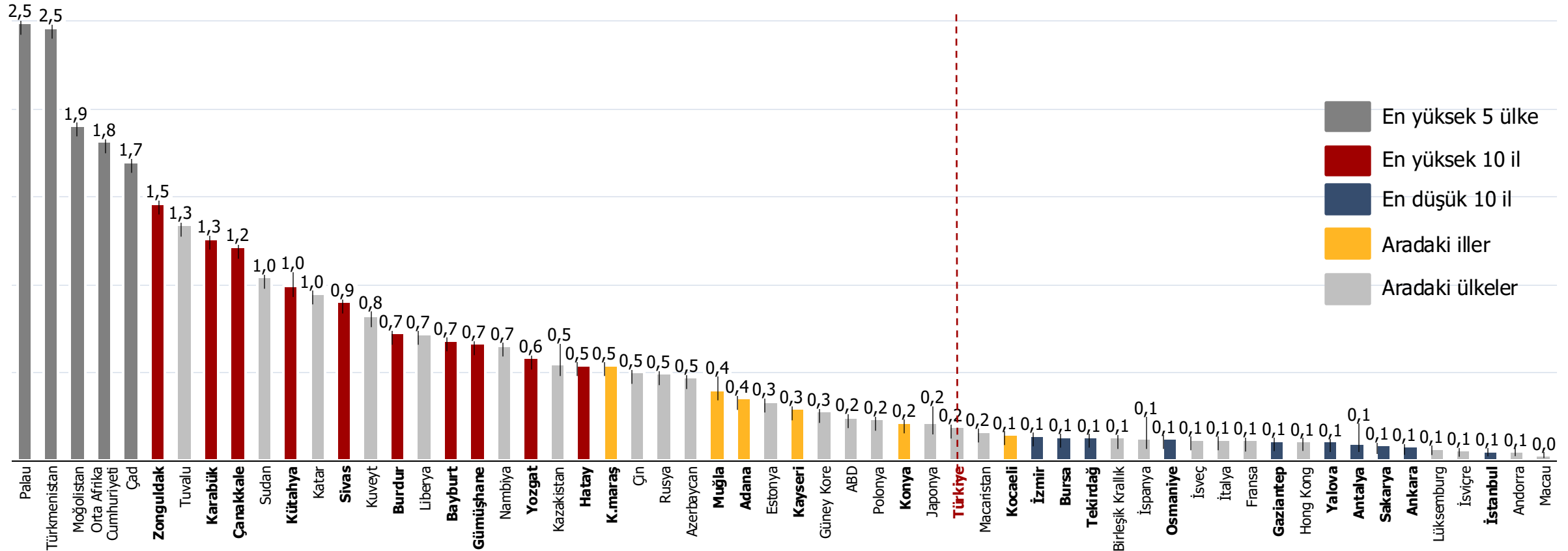
İllerin sera gazı emisyon salımları, 2023

Zonguldak küreselde karbon yoğunluğunda 6.sırada

Karbon yoğun iller küresel sıralamada da yüksek

İllerin Karbon Yoğunluğunun (CO₂/GSYH, kg/USD) küresel sıralaması, 2023

Kömür bölgelerinde ekonomi karbona bağlı

Sektörel yapının bel kemiğini karbon yoğun alanlar oluşturuyor

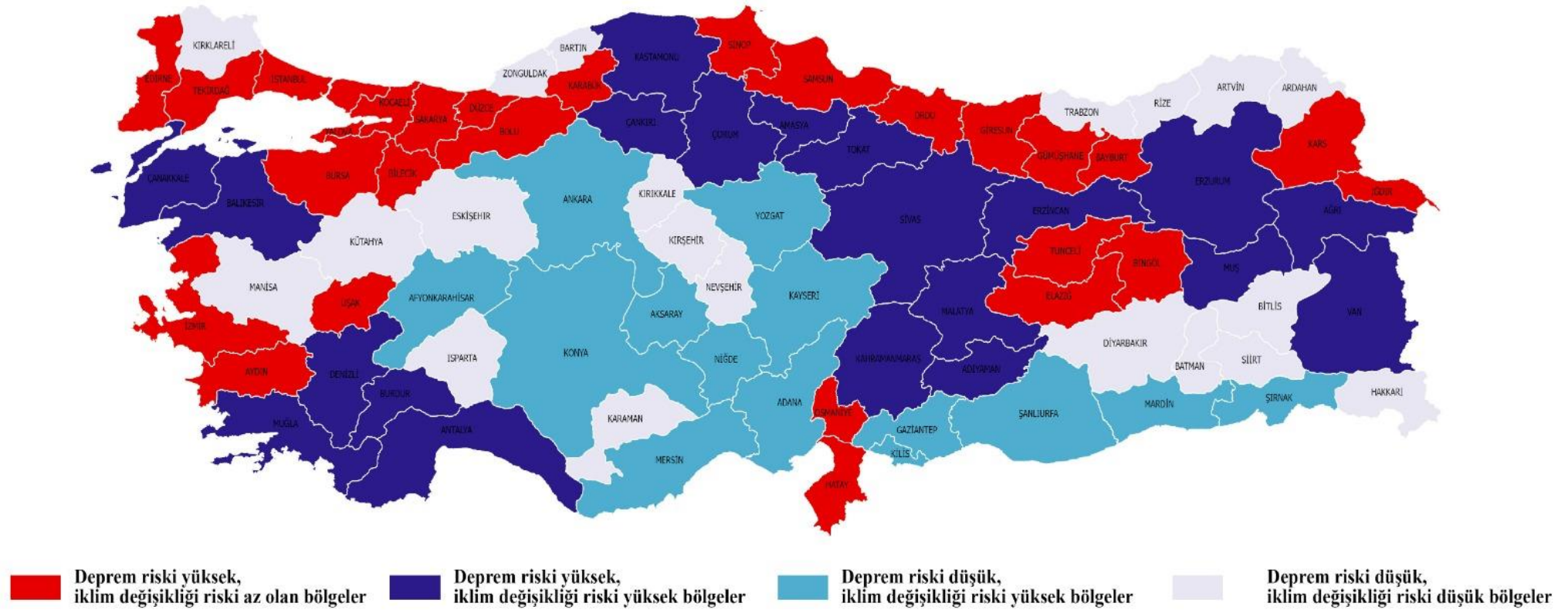
En çok sera gazı emisyonuna sahip ilçelerin istihdam dağılımı, 2019

Bizim bir de afet gündemimiz var.

Her bölgenin kendine göre kırılğanlıkları mevcut

Türkiye Risk Haritası

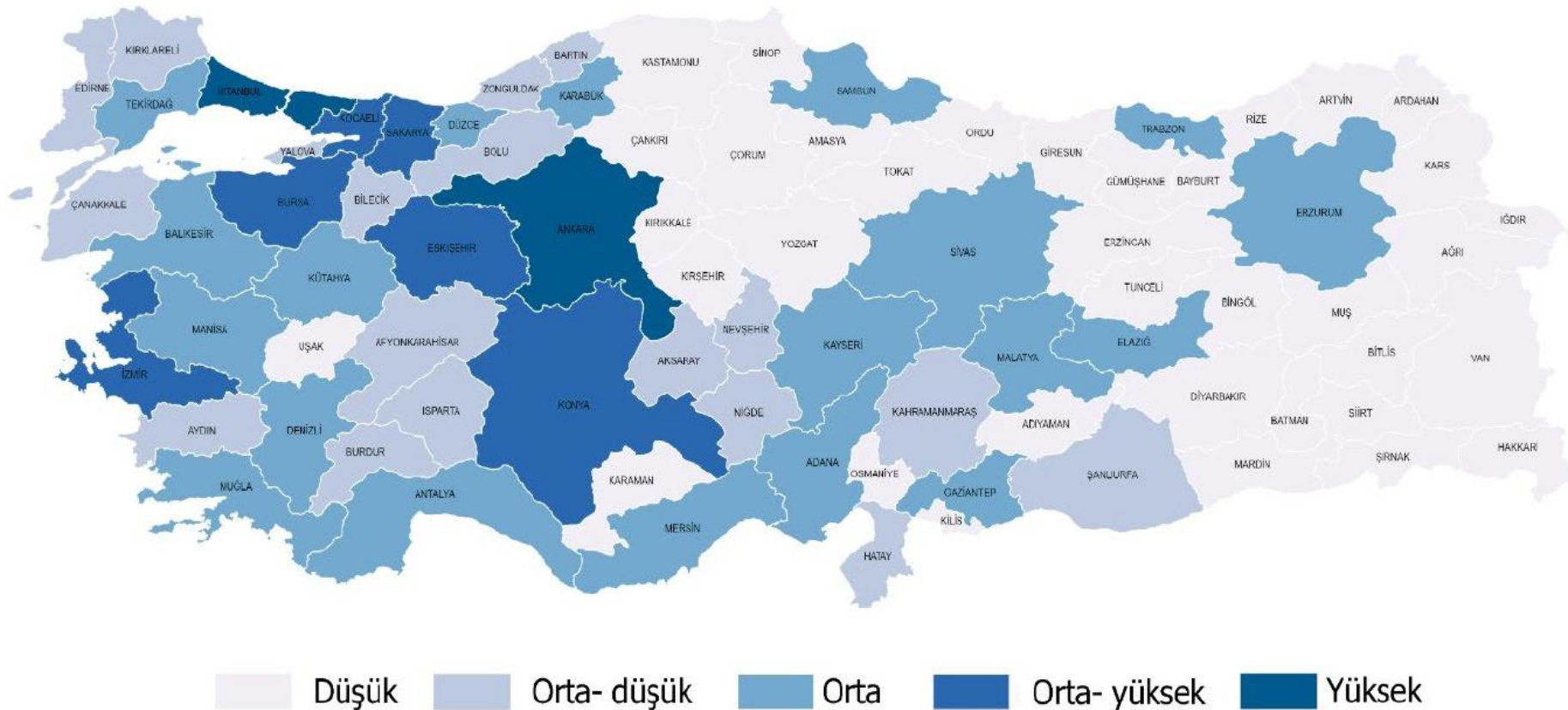
Teknoloji yarışı

Nasıl bir yapısal dönüşüm?

Yüksek teknolojili sektörler belli bölgelerde yoğunlaşmış

Doğu Anadolu teknoloji seviyesi düşük

Teknoloji absorpsiyon endeksi

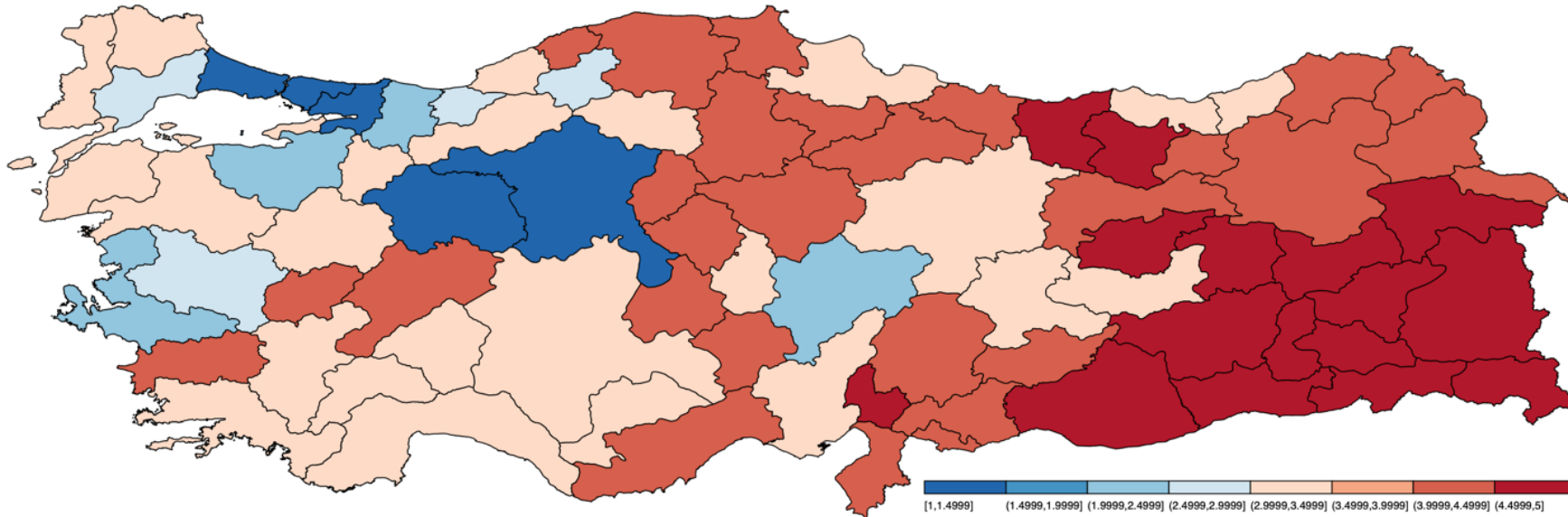

Kaynak: GBS, TÜİK, YÖK, TEPAV hesaplamaları

Not: Orta-Yüksek teknoloji ihracatı, yüksek teknoloji ihracatı, teknoloji bölümlerindeki öğrenci sayısı, teknoloji bölümlerindeki akademisyen sayısı, patent tescil sayısı, Ar-Ge Merkezleri sayısı, Ar-Ge yatırımları ve start-up sayısı kullanılarak hesaplanmıştır.

ASO-İLTEK 2024 sonuçlarına göre sadece 4 il AA ile teknolojik açıdan en gelişmiş notunu almıştır.

ASO-İLTEK kademeleri (2024)

Ortalama Kademe*	Teknolojik Gelişmişlik Derecesi	İl sayısı
[1, 1.5)	AA	4
[1.5, 2)	BA	0
[2, 2.5)	BB	4
[2.5, 3)	CB	4
[3, 3.5)	CC	25
[3.5, 4)	DC	8
[4, 4.5)	DD	20
[4.5, 5]	FF	16

İlk 7/8 aylık dönemde 2024-2025 değişimi (%)

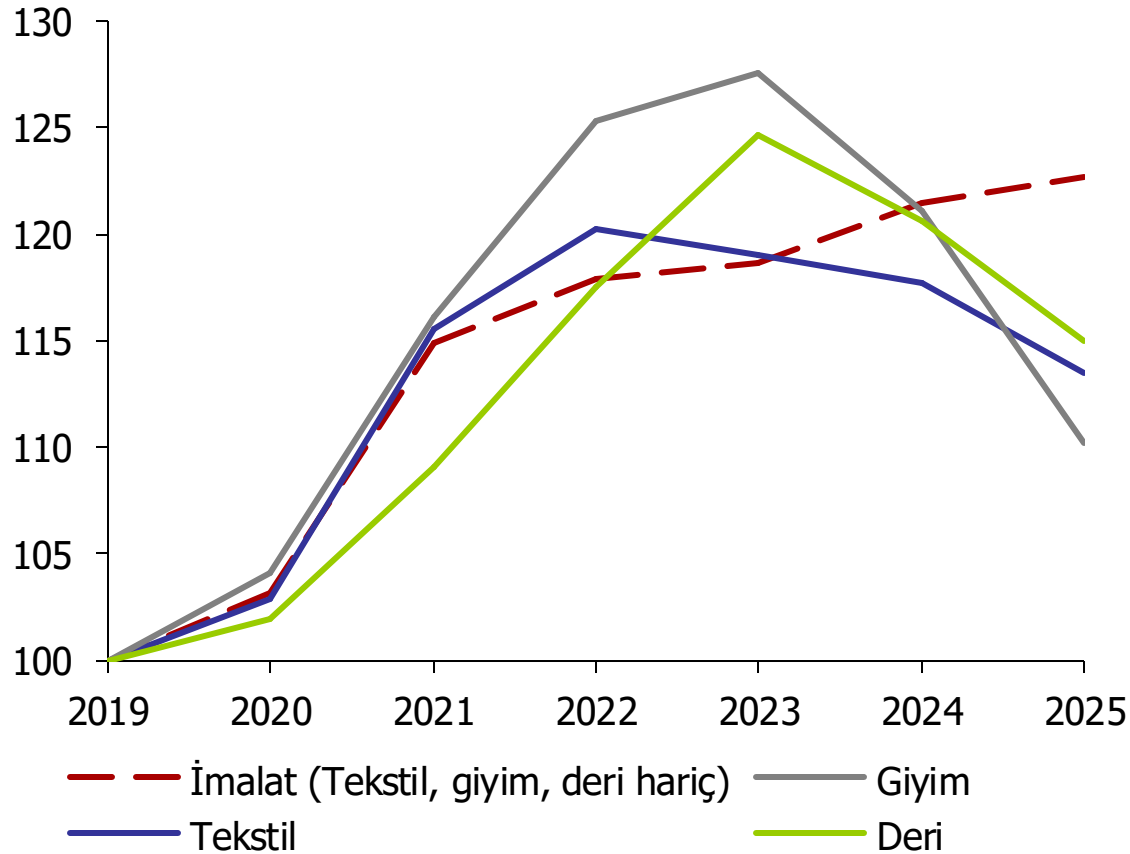
Teknoloji düzeyi	Sektör	Sanayi Üretim Endeksi	İhracat	İşyeri sayısı	4a zorunlu sigortalı
Düşük	Hazır giyim	-6,73	-6,96	-7,01	-9,61
Üst-orta	Makine	-4,87	-2,13	1,60	-0,55
Düşük	Kayıtlı medya	-4,08	-7,38	32,48	30,42
Düşük	Deri	-3,17	-10,92	-2,45	-5,92
Düşük	Tekstil	-3,17	-1,12	-2,04	-5,63
Düşük	Diğer imalat	-0,70	9,61	0,09	-1,60
Alt-orta	Plastik	0,06	5,98	-2,77	-4,21
Yüksek	İlaç	0,51	10,16	-0,59	2,39
Üst-orta	Otomotiv	0,89	14,10	0,82	-5,03
Üst-orta	Kimya	1,03	11,34	0,88	1,73
Üst-orta	Elektrikli teç.	1,58	6,01	1,59	-3,38
Düşük	Mobilya	2,08	0,33	1,09	-1,13
Düşük	İçecek	2,49	3,63	1,35	5,97
Düşük	Kağıt	3,45	-0,62	-1,65	-1,17
Alt-orta	Ana metal	4,58	4,62	-1,54	-1,93
Alt-orta	Mineral ürünler	5,70	3,82	0,62	0,61
Düşük	Gıda	6,33	0,46	3,09	5,60
Düşük	Tütün	6,78	6,33	-8,53	-1,05
Alt-orta	Kömür-petrol	6,95	-9,77	-0,60	-1,42
Düşük	Ağaç	9,47	7,38	-1,30	-3,06
Alt-orta	Kurulum-onarım	11,99	-	0,74	-3,09
Alt-orta	Fab. Metal	12,19	13,52	0,03	-3,86
Yüksek	Elektronik	19,13	-3,61	-0,78	-3,55
Üst-orta	Diğer ulaşım	20,72	26,18	4,19	0,39

Tekstil zincirindeki istihdam kaybını diğer sektörler telafi edemiyor!

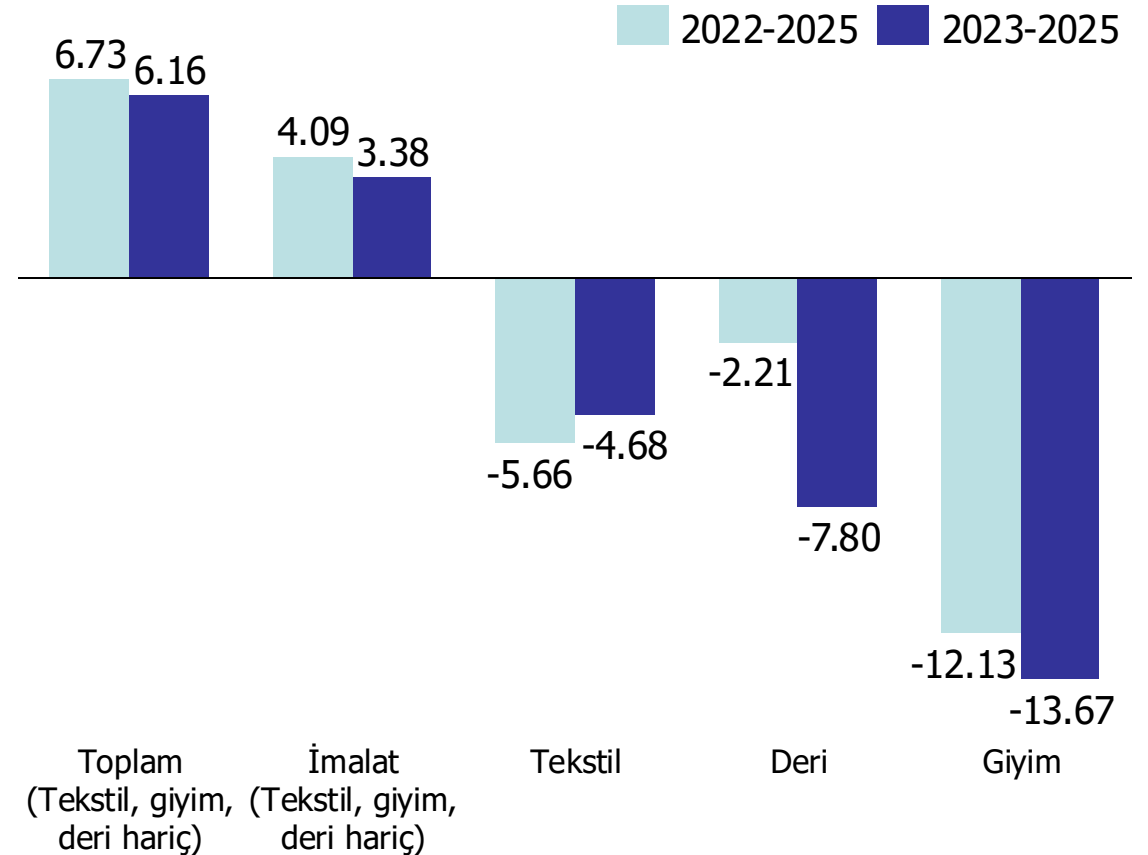
- İlk 7 ay ortalamalarına göre 2024-2025 döneminde tekstil-giyim-deri üçlüsündeki işyeri sayısı kaybı 3419 iken diğer imalat sektörlerinde 4035 işyeri sayısı artışı yaşanmıştır.
- Ancak 4a zorunlu istihdamda bu üç sektör aynı dönemde 84.652 istihdam kaybı yaşarken diğer sektörler toplamında da istihdam 16.383 kişi azalmıştır.

Son 2 yılda özel iş yeri sayısındaki kayıp hazır giyim alanında %14'e yaklaştı.

Seçilmiş faaliyet alanlarında özel iş yeri sayısı (Temmuz 2019=100, Temmuz ayı)

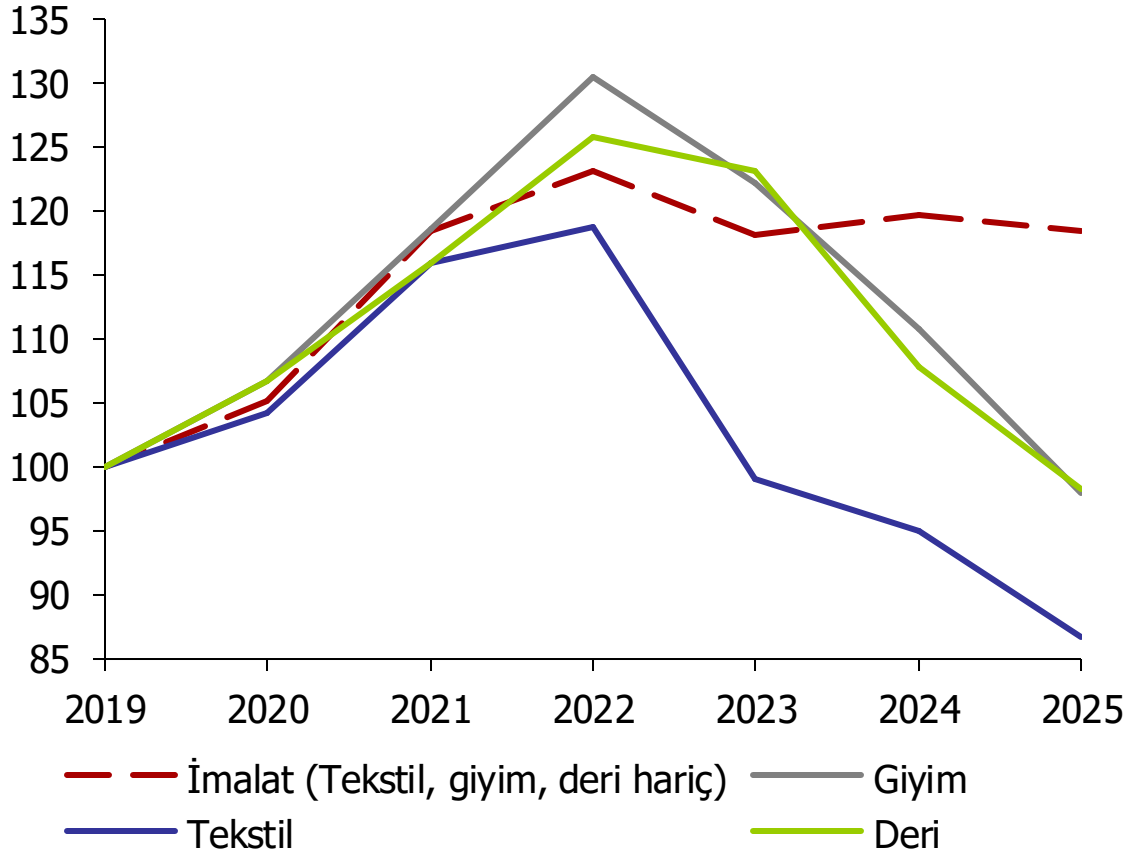
Özel iş yeri sayısının seçilmiş dönemlerdeki değişimi (% , Temmuz ayı)

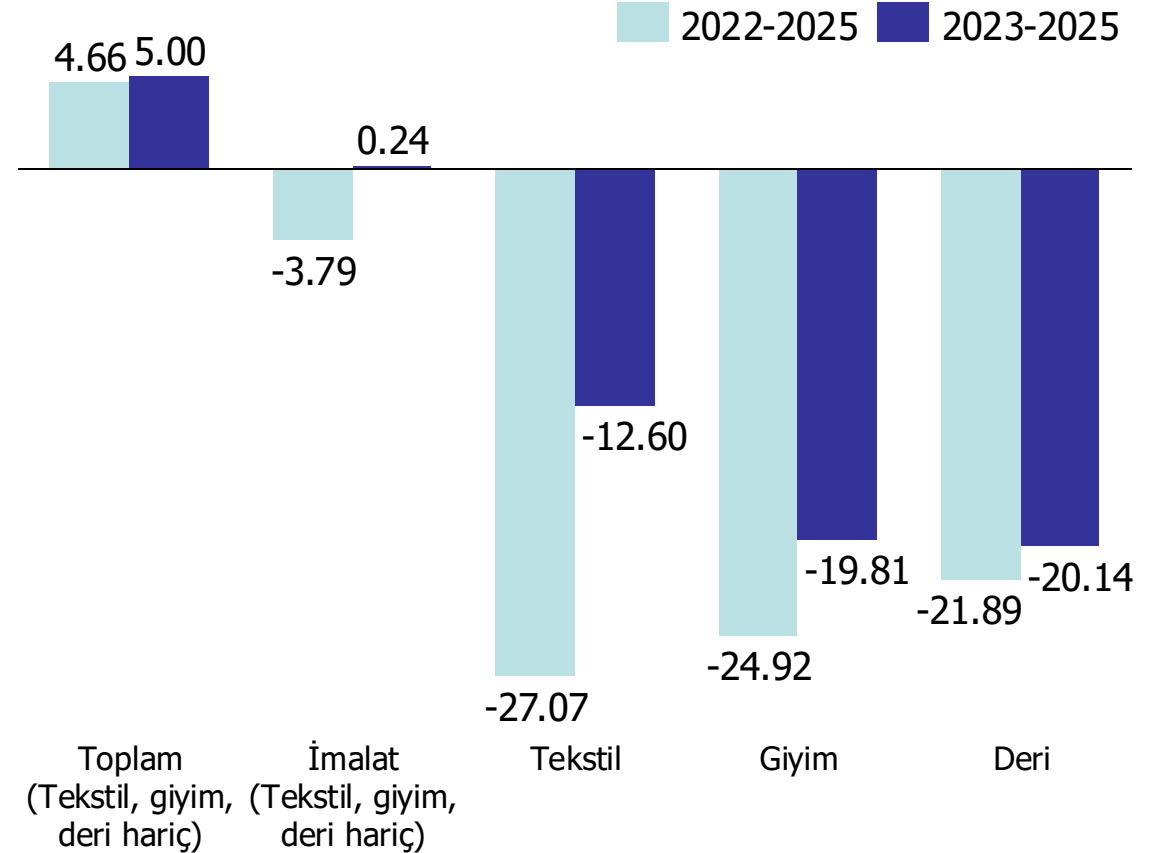
İstihdam kayıpları ise son 3 yıldır hızla sürüyor

Tekstil, giyim ve deride istihdam kayıpları %20'yi aştı.

Seçilmiş faaliyet alanlarında özel iş yerlerindeki 4/a zorunlu sigortalı sayısı (Temmuz 2019=100, Temmuz ayı)

Özel iş yerlerindeki zorunlu sigortalı sayısının seçilmiş dönemlerdeki değişimi (% , Temmuz ayı)

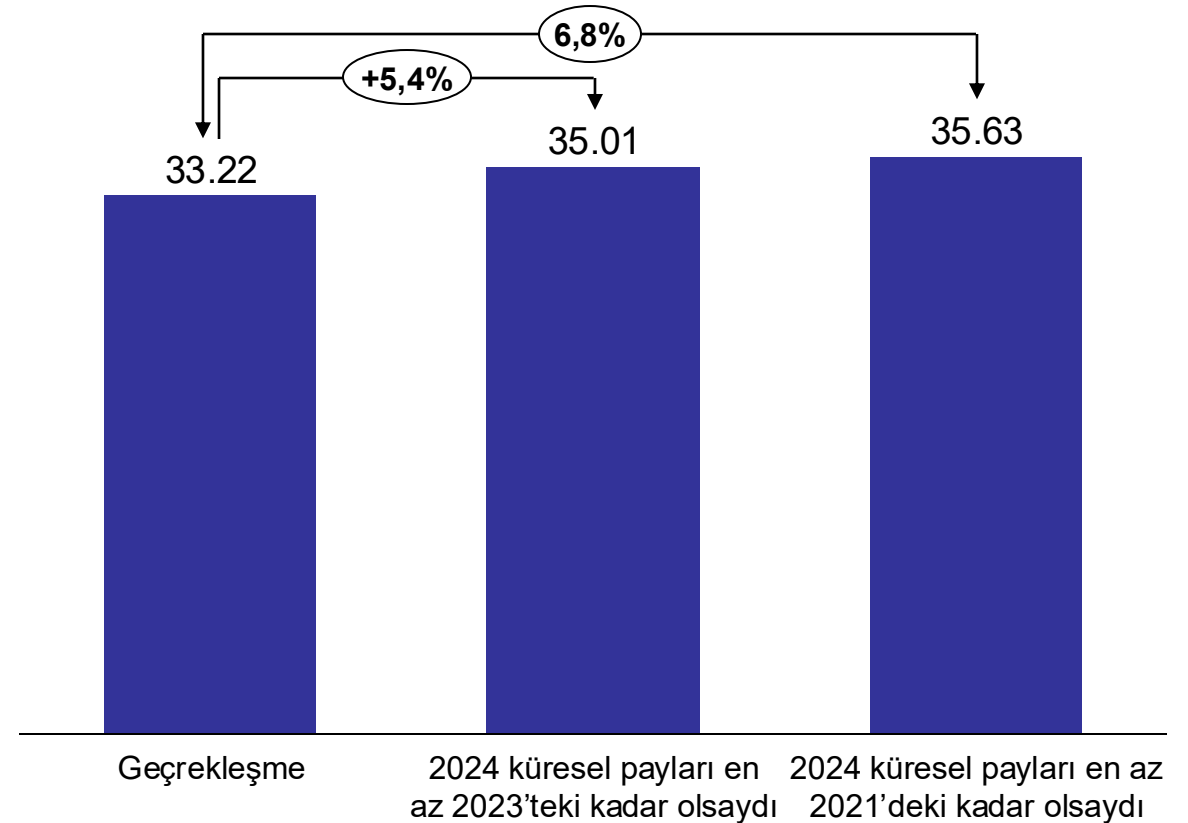

Tekstil-giyim grubunun performansındaki bozulma dış ticaret verilerine de yansıyor.

Türkiye'nin tekstil, hazır giyim, ayakkabı fasıllarındaki küresel ihracat payının yıllık değişimi (% fark)

Fasıl	2021-2022	2022-2023	2023-2024
50	-0,30	0,02	-0,01
51	-0,03	0,13	0,11
52	-0,06	0,40	0,18
53	-0,05	-0,05	-0,06
54	-0,23	0,07	-0,20
55	0,31	-0,31	-0,03
56	0,29	-0,01	0,26
57	-1,34	0,05	0,20
58	-0,22	-0,11	-0,13
59	0,06	0,08	0,02
60	-0,24	0,31	-0,59
61	-0,19	0,07	-0,18
62	0,05	-0,01	-0,28
63	0,09	-0,29	-0,16
64	0,02	0,03	-0,07
50-64 hariç	0,02	0,06	0,03

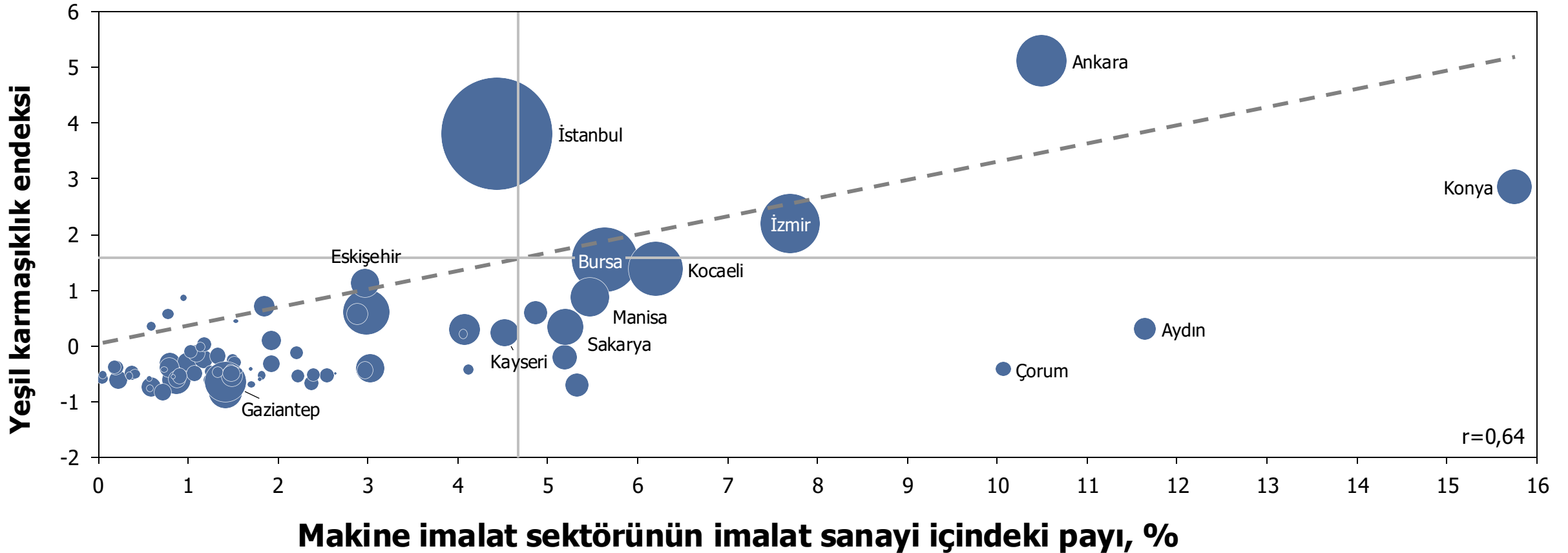
Farklı senaryolara göre Türkiye'nin 50-64 numaralı fasıllardaki 2024 yılı ihracatı (milyar ABD\$)

Sanayi yapısı gelişmiş şehirler, yeşil rekabette öne çıkmakta

Şehirlerin makine imalatının payı arttıkça yeşil rekabet gücü de artıyor

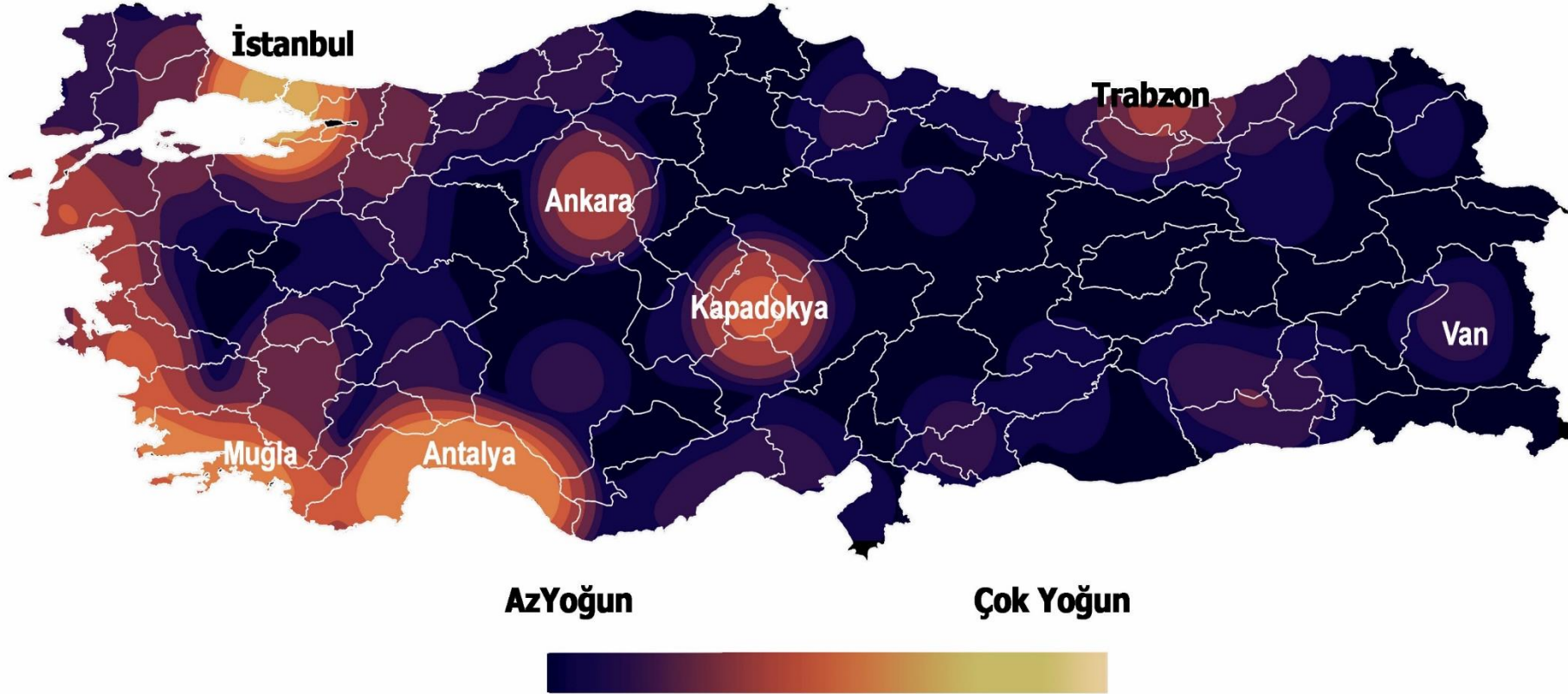
İllerin yeşil rekabet düzeyleri ve makine imalatında çalışanların payı, %, 2022

Altyapıda da mekânsal bir eşitsizlik söz konusu

Turizm altyapısı Türkiye'nin batısında yoğun

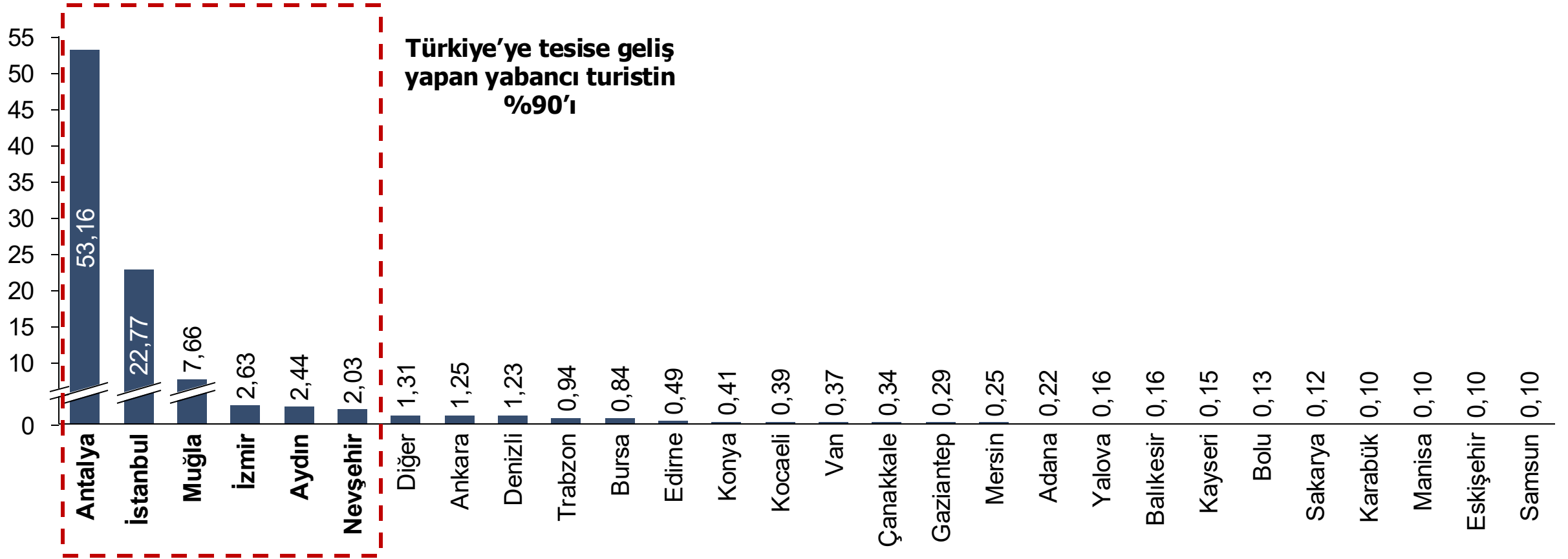
Türkiye'ye gelen yabancı turistin geldiği illere göre payı, %, 2024

Türkiye’de turistler 6 şehirde toplanıyor

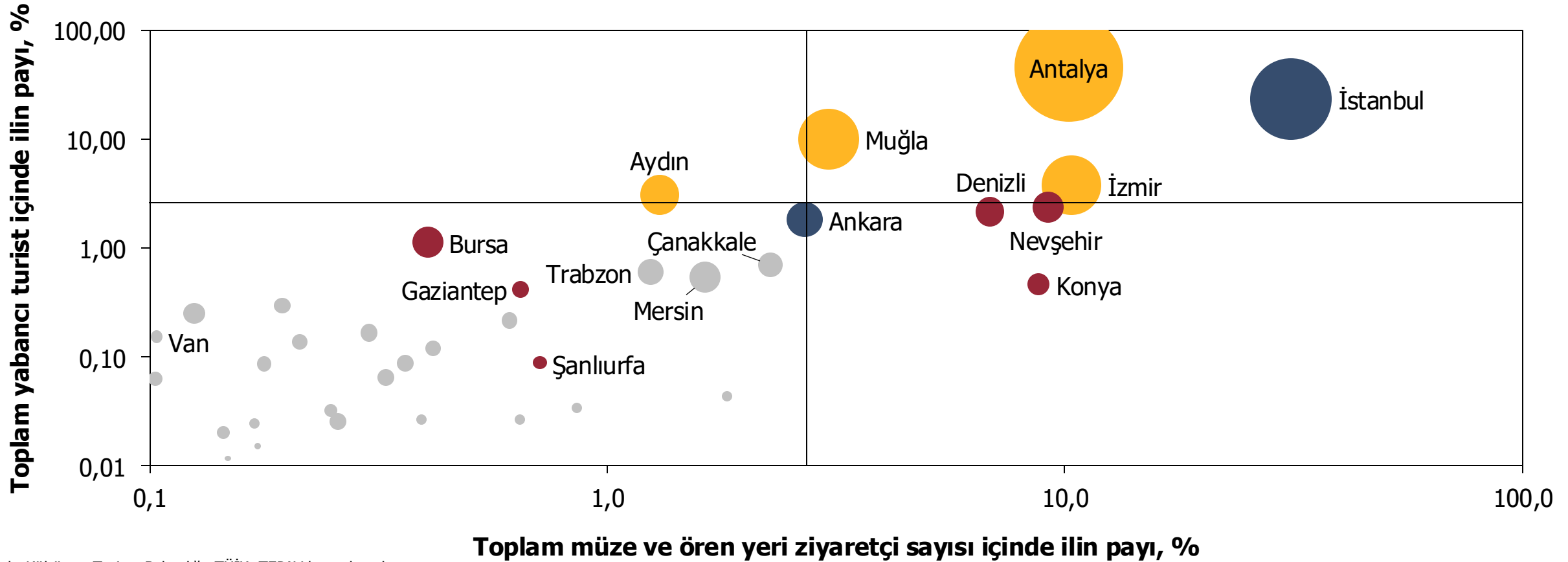
Sürdürülebilir turizmde bu bir dirençlilik problemi

Türkiye’ye gelen yabancı turistin geldiği illere göre payı, %, 2024

Türkiye’de turizmin yapısı, 2015

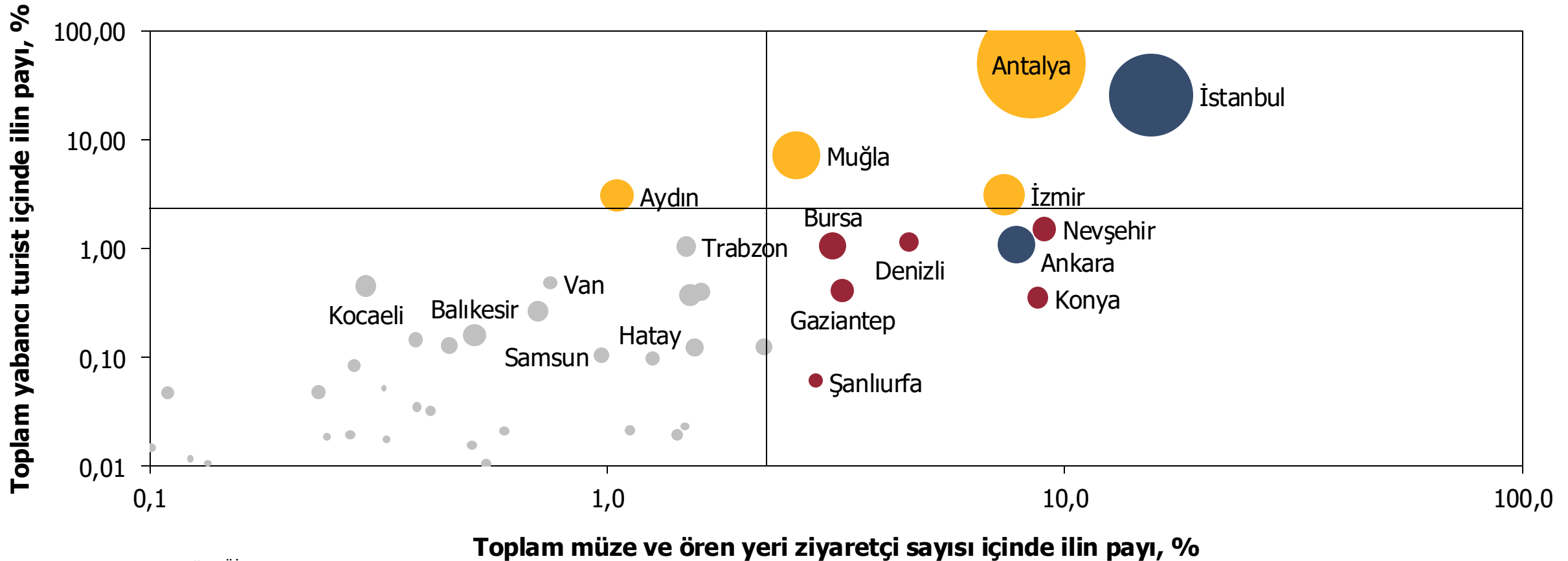
Yabancı turistlerin ve müze/ören yeri ziyaretçilerinin ülke içinde dağılımı, 2015

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK, TEPAV hesaplamaları
 Not: Eksenleri bölgeler çizgiler il ortalamalarını belirtmektedir. Daire büyüklükleri toplam turist sayısını göstermektedir. Toplam müze ve ören yeri ziyaretçi sayısı içinde ilin payı %1'den ve toplam yabancı turist içinde ilin payı %0.1'den az olan iller analizden çıkartılmıştır.

Türkiye’de turizmin yapısı, 2022

Yabancı turistlerin ve müze/ören yeri ziyaretçilerinin ülke içindeki dağılımı, 2022

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK, TEPAV hesaplamaları

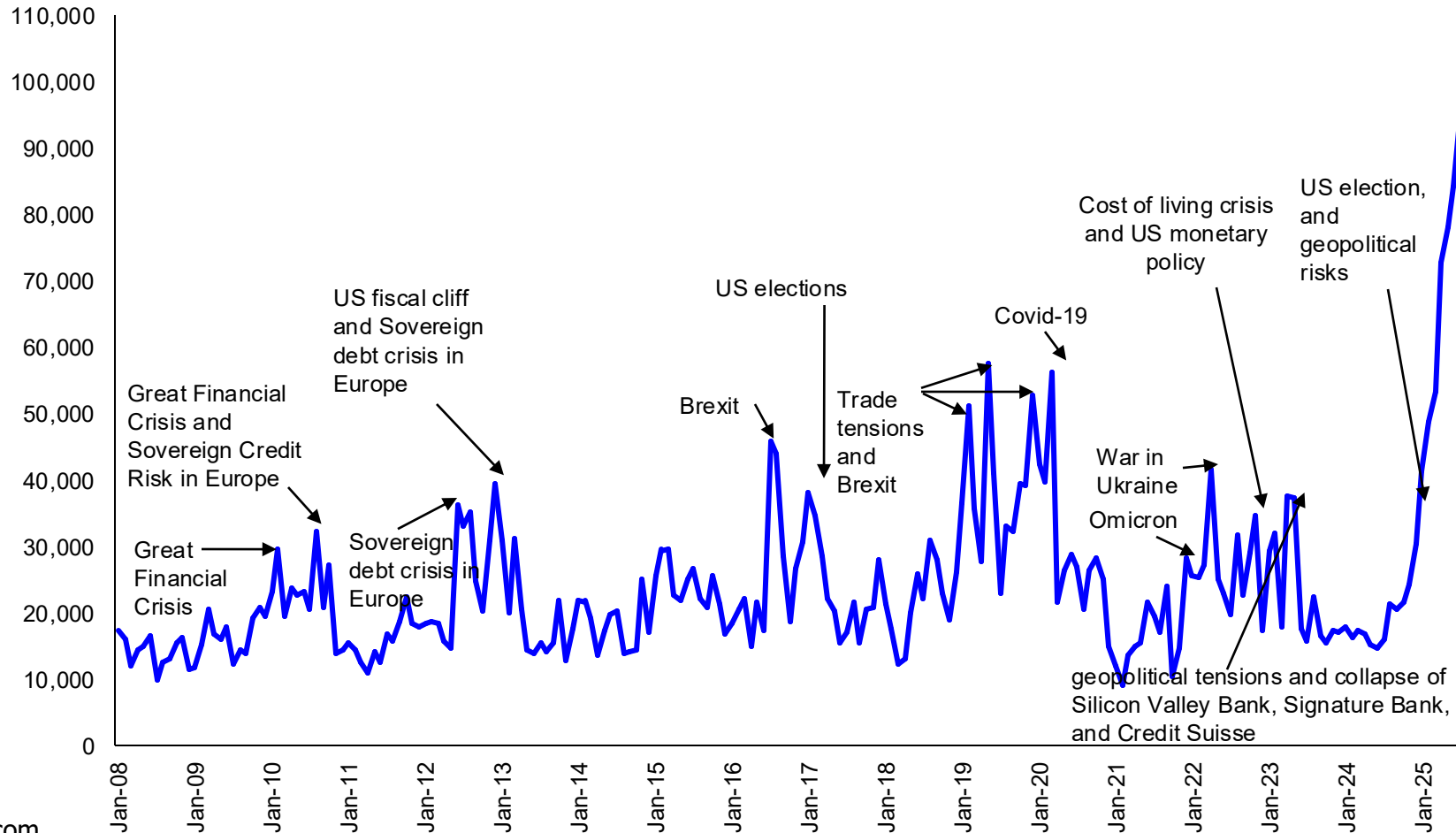
Not: Eksenleri bölgeler çizgileri ile ortalamalarını belirtmektedir. Daire büyüklükleri toplam turist sayısını göstermektedir. Toplam müze ve ören yeri ziyaretçi sayısı içinde ilin payı %1'den ve toplam yabancı turist içinde ilin payı %0.1'den az olan iller analizden çıkartılmıştır.

Ticaret savaşları

Önce bağlantıyı mı konuşsak?

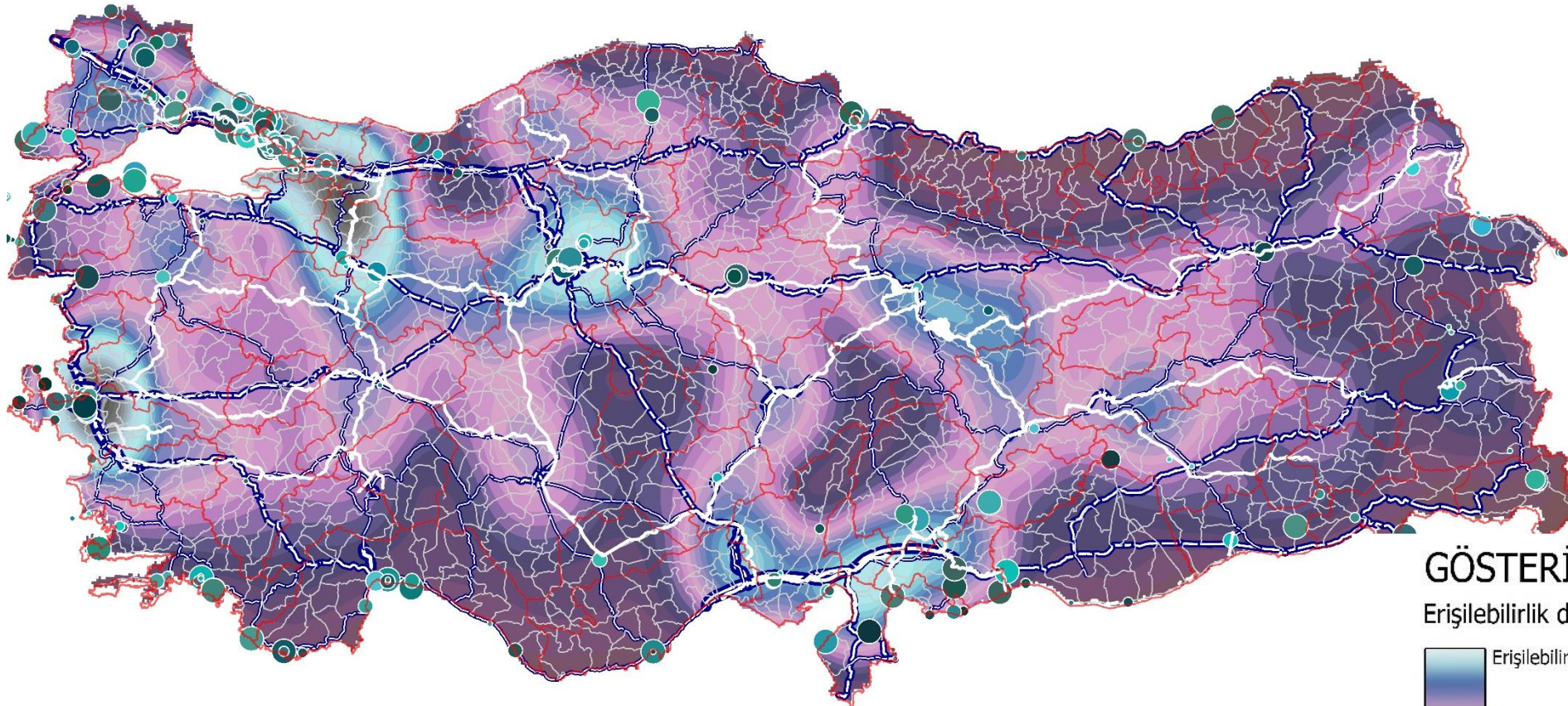
Küresel belirsizlikler son bir yılda çok hızlı arttı.

Dünya Belirsizlik Endeksi, GSYH ağırlıklı ortalama (Ocak 2008-Ağustos 2025)

Orta Anadolu ulaşım koridoru olmak için potansiyel barındırmaktadır.

Türkiye erişilebilirlik haritası, 2022

GÖSTERİM

Erişilebilirlik düzeyi

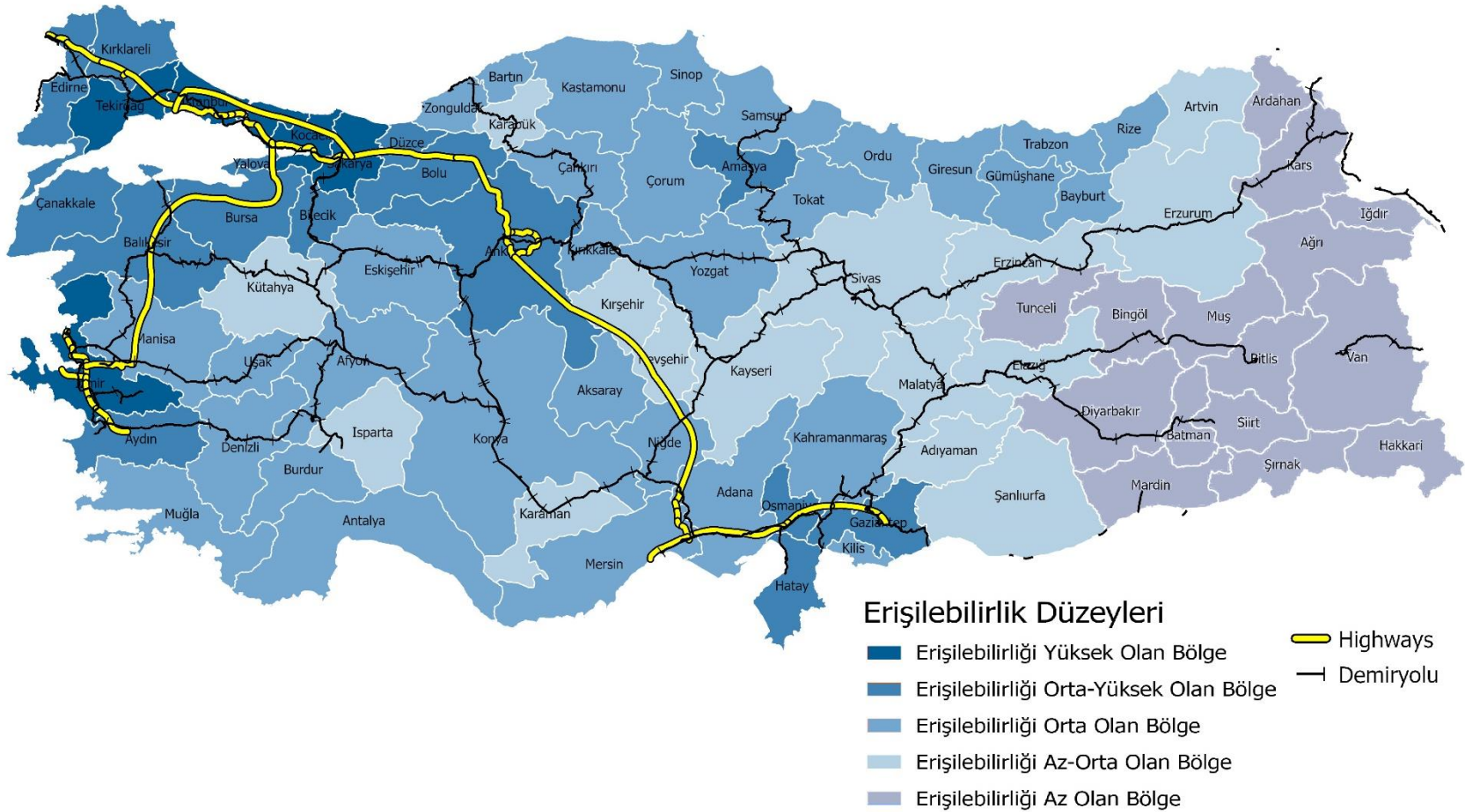

Demiryolu
Karayolu

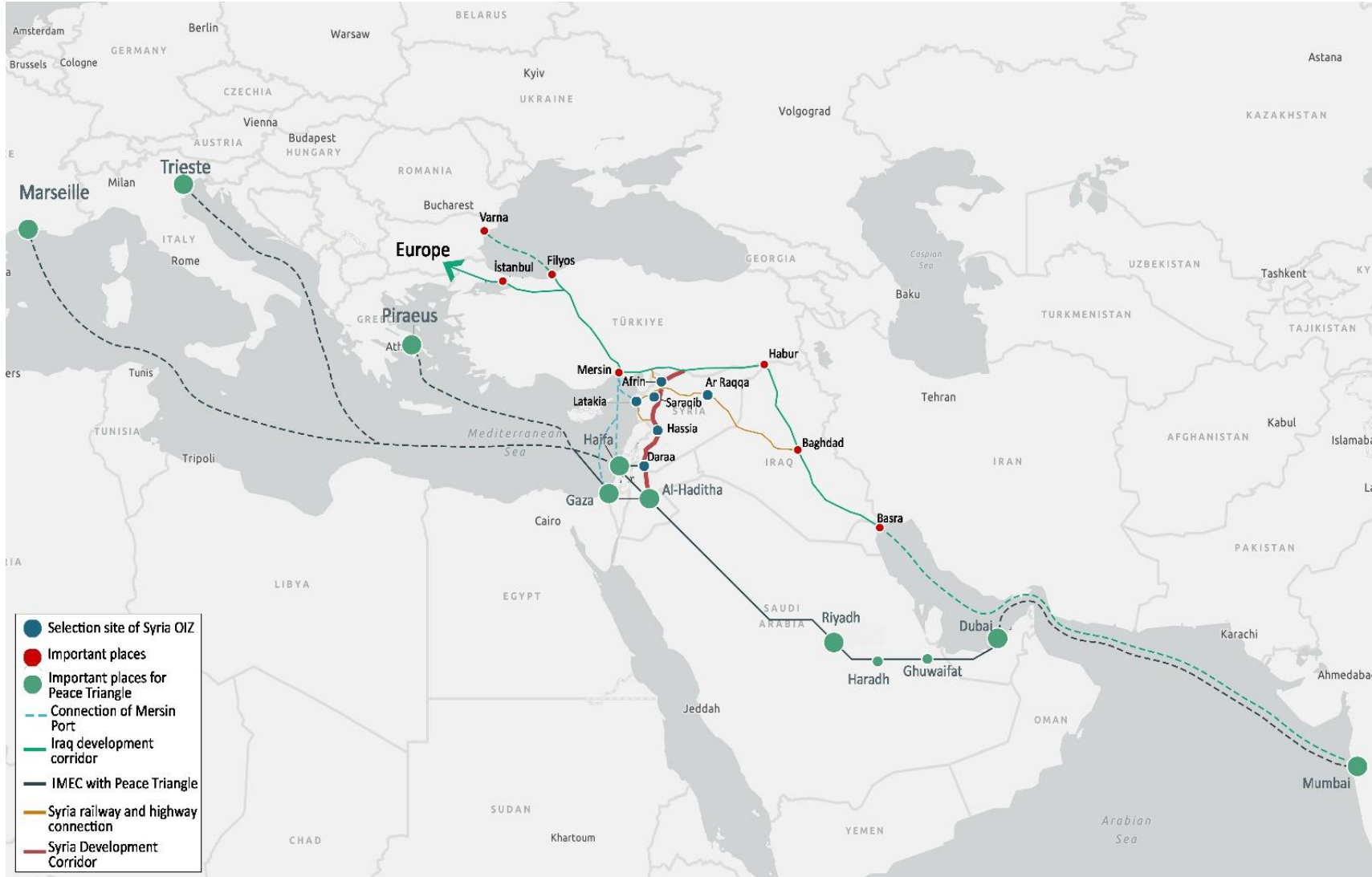
Limanlar ve havalimanları

Marmara ticaret yollarında en erişilebilir bölge konumunda

İhracat ve ithalatta kullanılan ulaşım modlarının ağırlıklarına göre illerin erişilebilirliği, 2024

Filyos-Mersin-IMEC bağlantısı gibi projelere ihtiyacımız var.

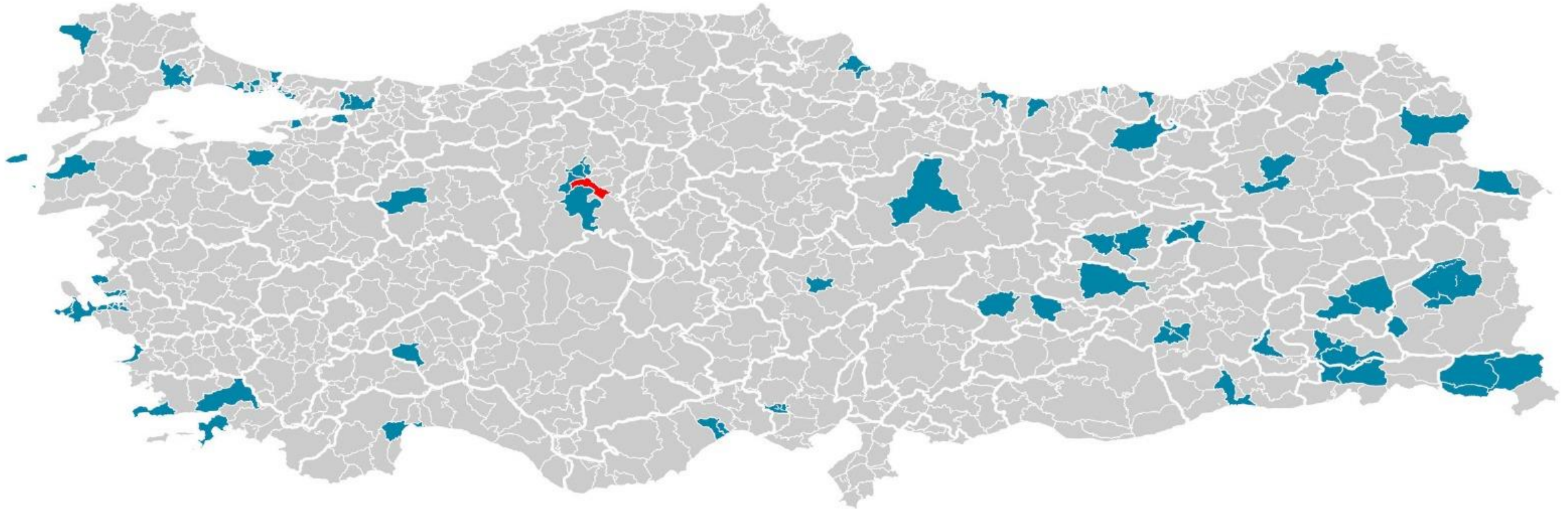
Toplumsal değişim

Toplum değişime hazır mı?

Türkiye çoğunlukla ortaokul mezunuydu

Yalnızca, Beşiktaş ve Çankaya üniversite mezunu

Türkiye’de ortalama eğitim durumu, 2008

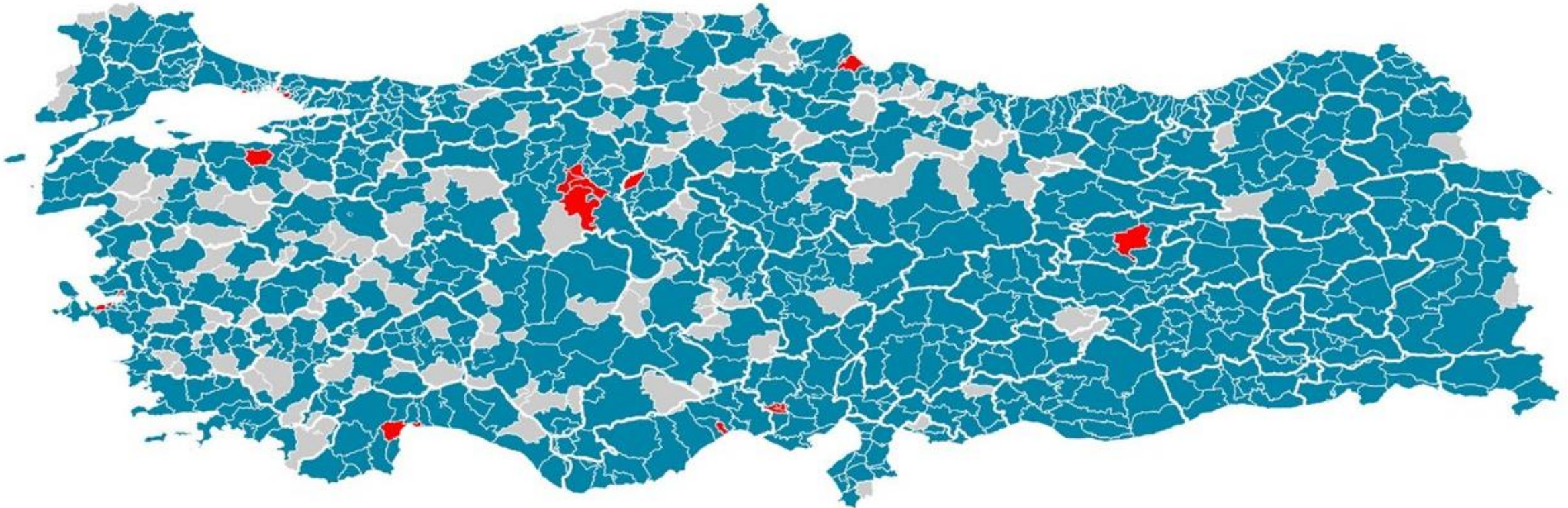

Ortaokul Mezunu Lise Mezunu Üniversite Mezunu

Artık çoğunlukla lise mezunu

24 ilçemiz üniversite mezunu

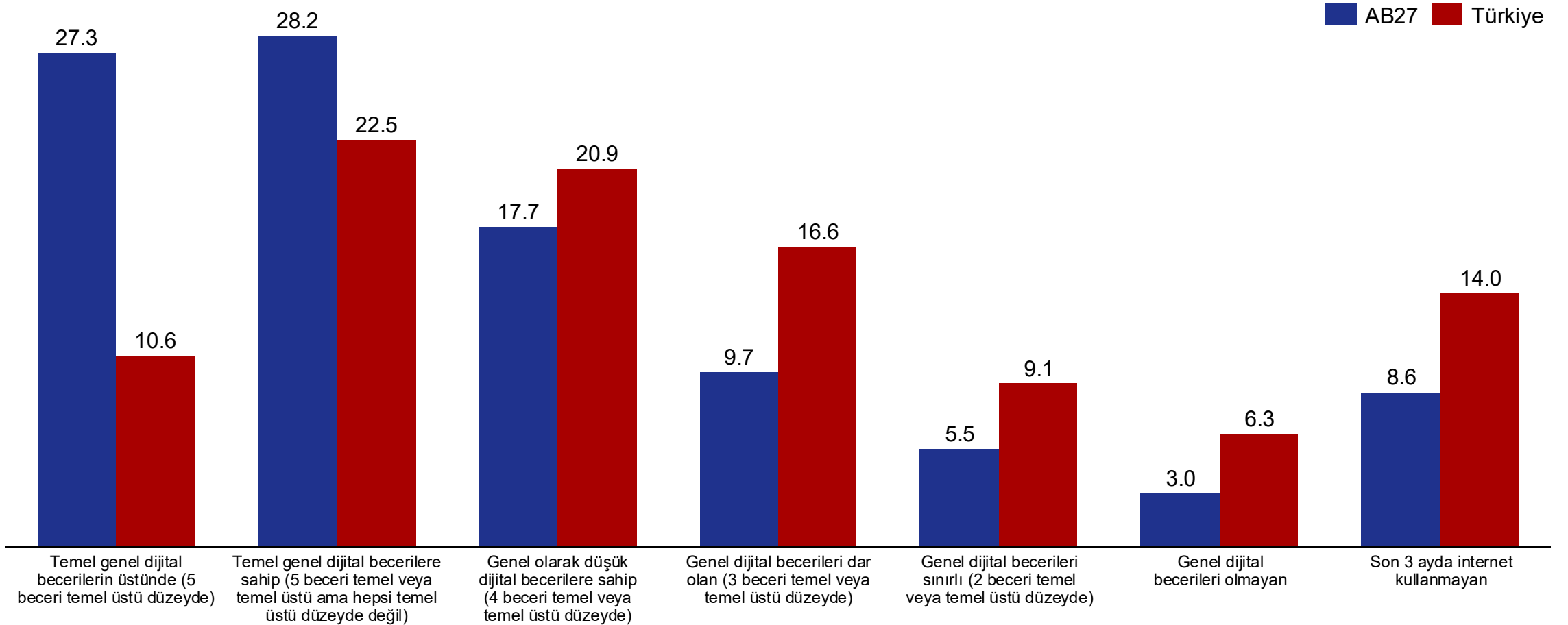
Türkiye’de ortalama eğitim durumu, 2008

Ortaokul Mezunu Lise Mezunu Üniversite Mezunu

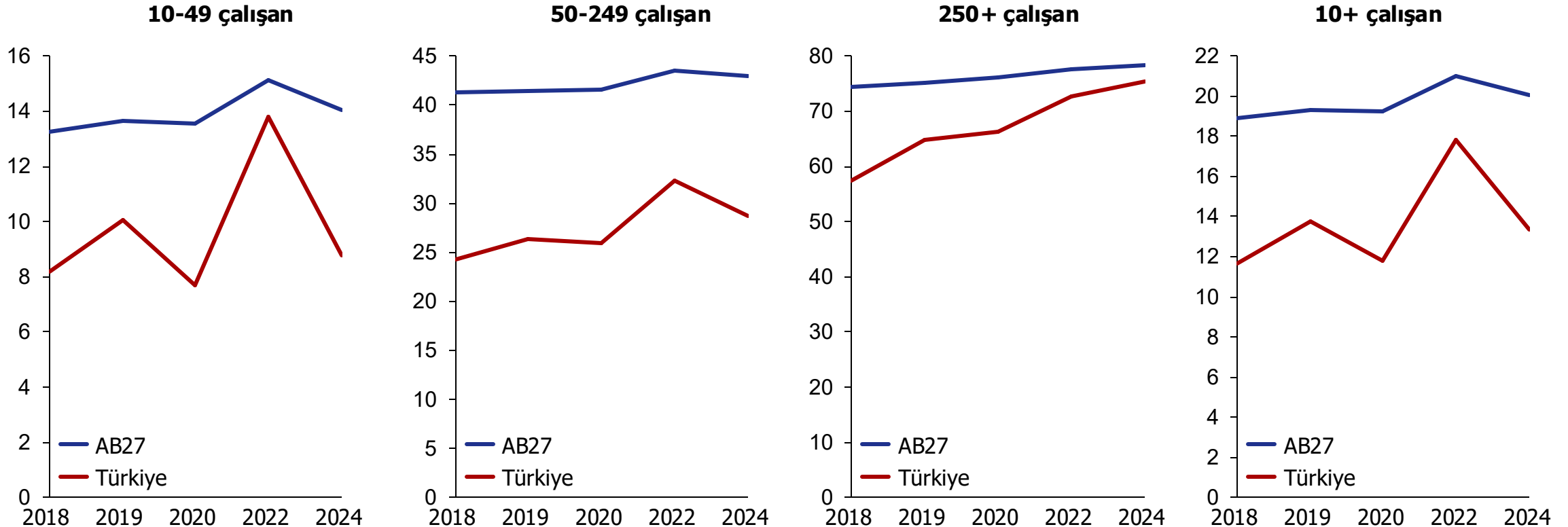
Türkiye yeterli dijital becerilere sahip nüfus oranı açısından Avrupa ortalamasının gerisinde.

Türkiye ve AB27 ortalamasında nüfusun dijital beceri* düzeylerine dağılımı (% , 2023)

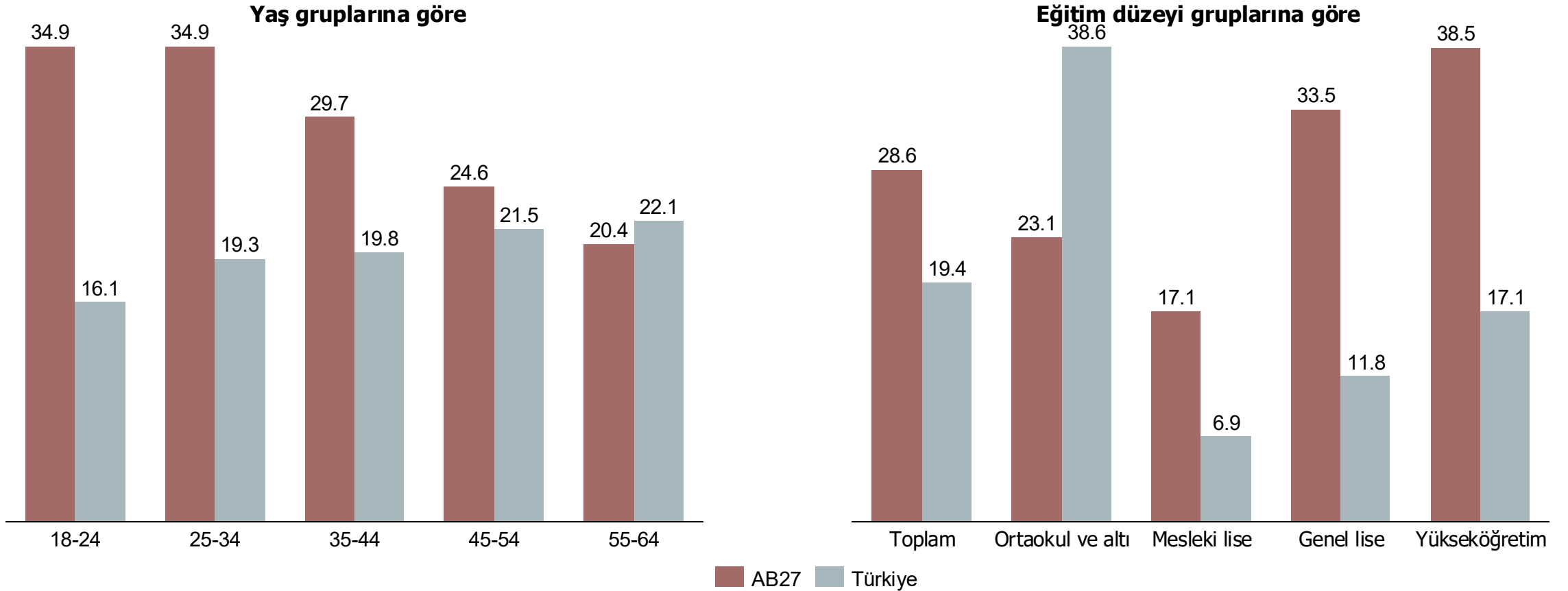
Ancak Türkiye BT uzmanı gibi dijital işlerin en az olduğu ülkelerden de biri: Dolayısıyla sadece arz değil, talep sorunu da var.

Çalışan sayısına göre BT uzmanı istihdam eden işletmelerin* toplam işletme sayısı içindeki payı (%)

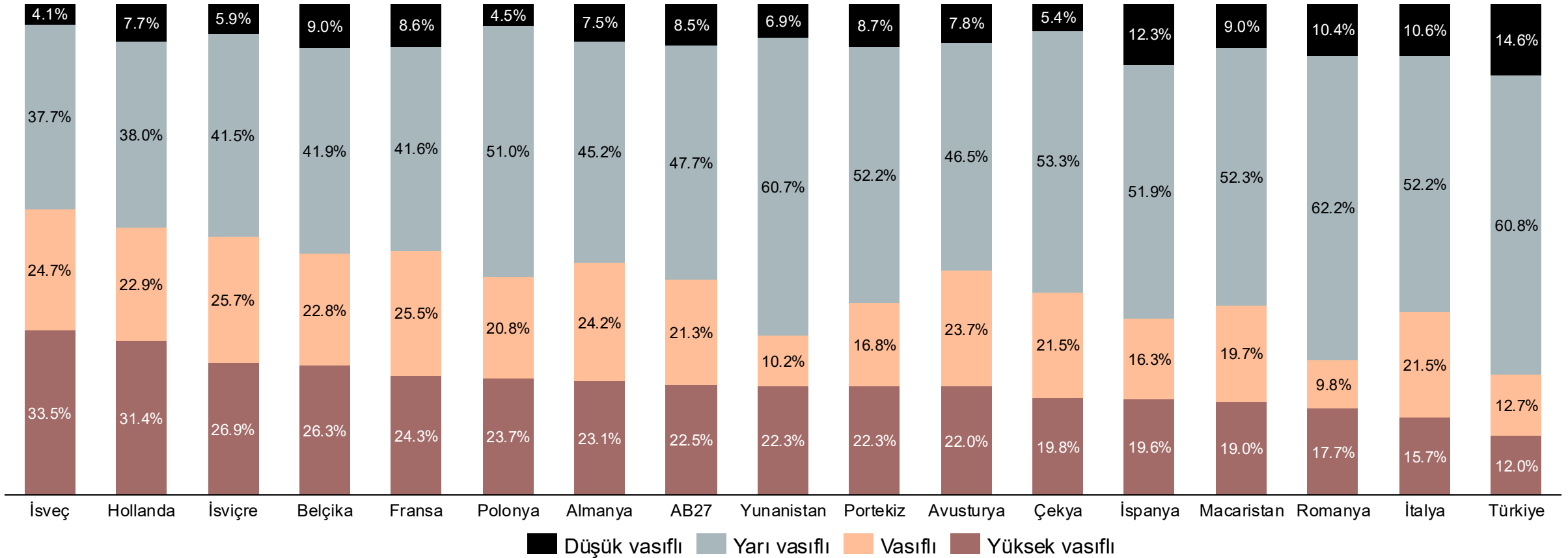
Türkiye'nin eğitim sistemi sadece dijital beceri kazandırmada değil, yabancı dil becerileri kazandırmada da yetersiz kalmaktadır.

En iyi bildiği yabancı dilde kendi beyanına göre yeterli (proficient) olanların oranı (% , 2022)

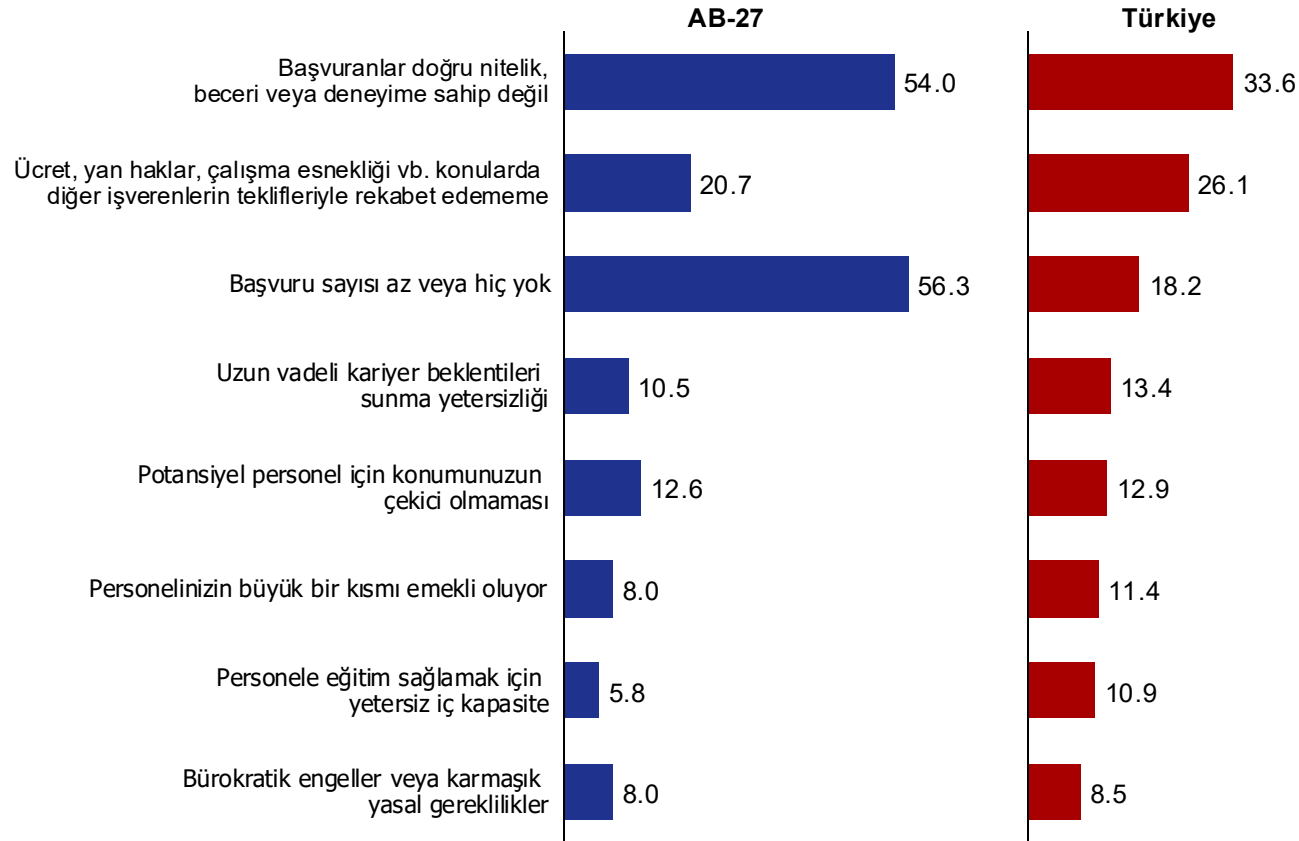
Türkiye’de beceri uyuşmazlığının nedenlerinden biri de aslında reel sektörün yüksek vasıflı emek talebinin az olması.

Seçilmiş Avrupa ülkelerinde istihdamın beceri düzeylerine* dağılımı (2023)

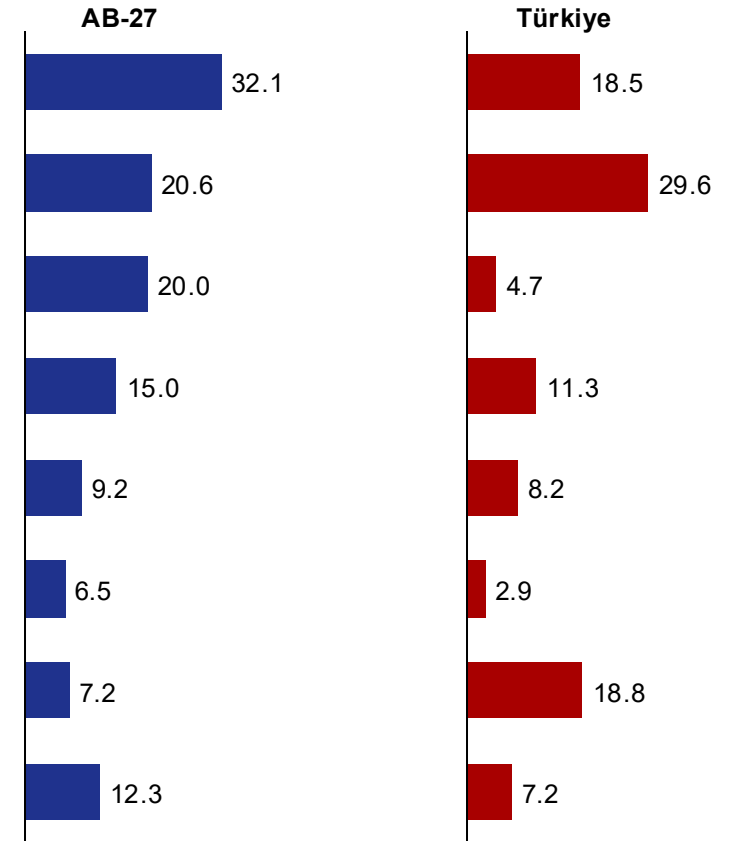

Beceri açığı Türkiye’de az görünüyor ama bu ülkenin sektör yapısıyla ilgili. Asıl risk Avrupa’da bu oranın Türkiye’den yüksek olmasında saklı.

Şirketinizin beceri eksikliğinin başlıca nedenleri nelerdir? (Çoklu seçim)

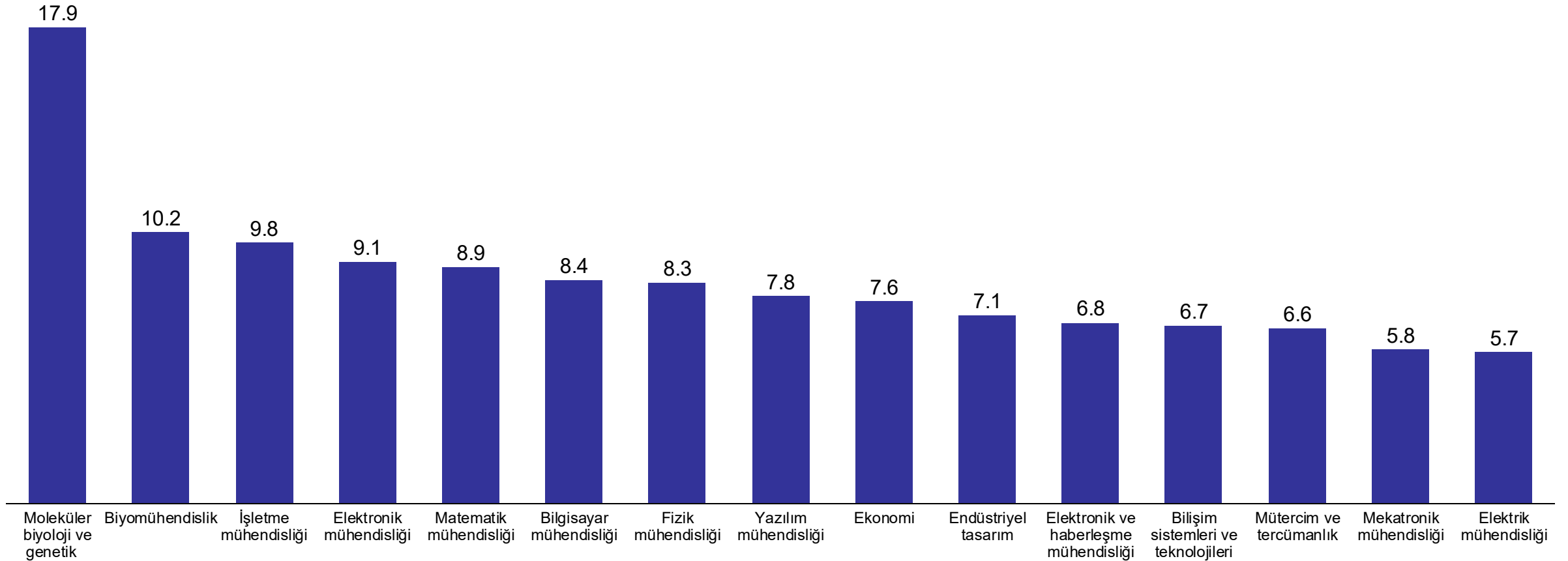

Sizin gibi şirketlerin beceri kıtlığıyla karşılaşmasının başlıca nedenleri nelerdir? (En fazla üç seçenek)

Göç eden nüfus içinde küresel dönüşüme uyumu kolaylaştıracak insan kaynağının da artması Türkiye için öne çıkan risklerden biri.

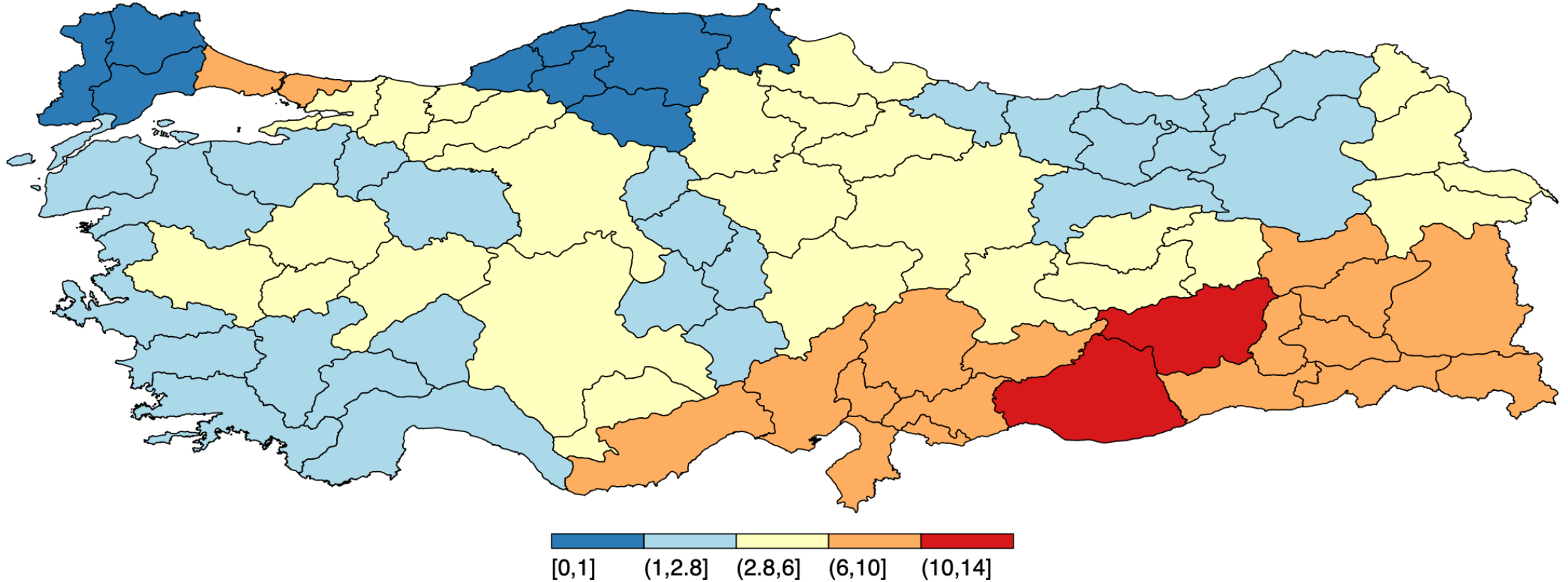
Tamamladıkları bölüme göre yükseköğretim mezunlarının beyin göçü oranı* (% , 2023)

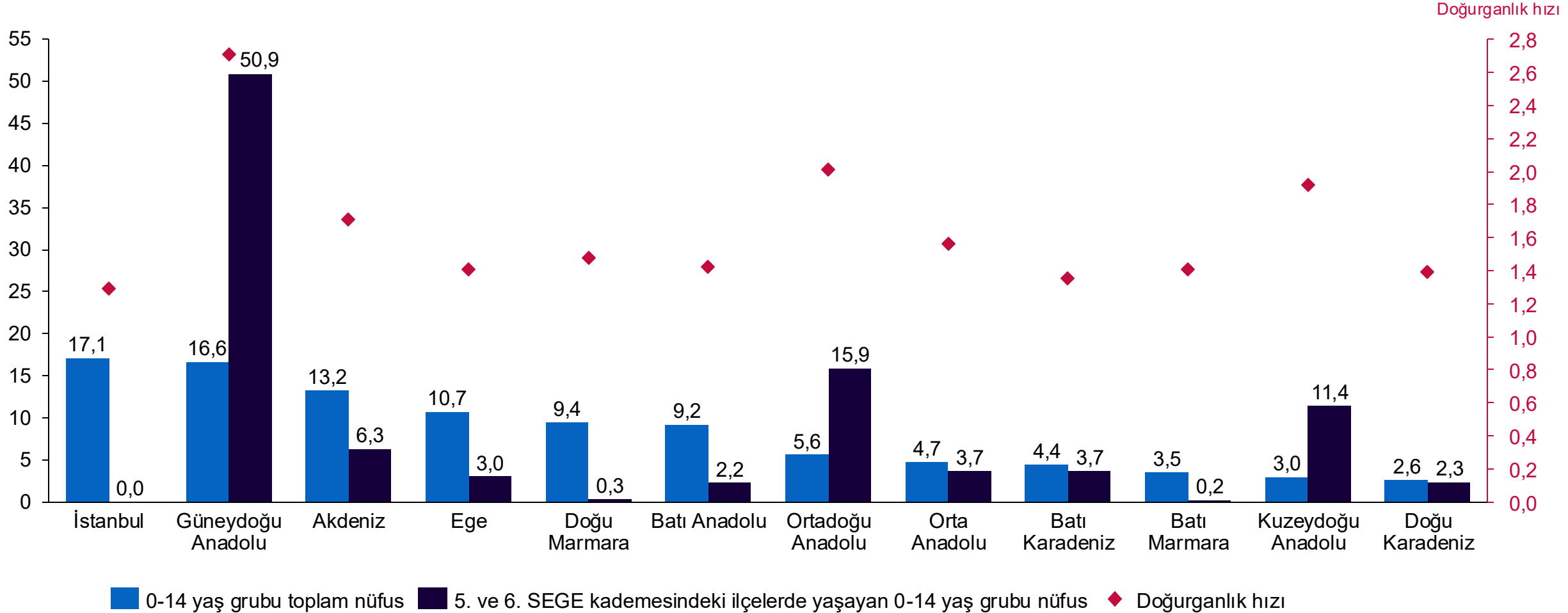
Kaynak: TÜİK. *2008-2017 döneminde ülkemizdeki üniversitelerden mezun olup 2018-2022 döneminde en az 3 yıl ve 2023'te kati surette yurt dışında yaşayanların oranı.

Türkiye'deki yoksul çocukların yüzde 28,4'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, yüzde 13,1'i ise Şanlıurfa ve Diyarbakır'dadır.

Yoksul çocuk sayısının İBBS düzey 2 alt bölgelerine dağılımı (% , 2022)

Yüksek çocuk yoksulluğu ve düşük sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine sahip bölgelerde doğurganlık hızı da yüksek

Kalkınma tuzağı nasıl hesaplanıyor

İllerin

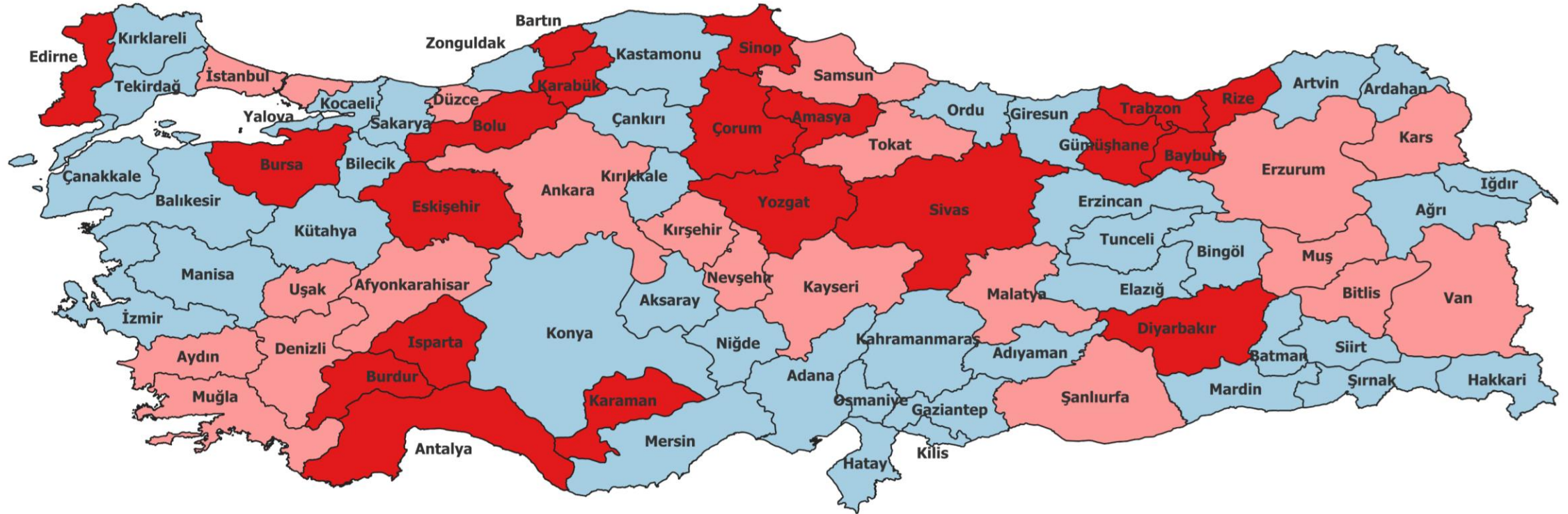
- Kişi başına düşen GSYİH'sinin
- İşçi başına katma değerinin
- İstihdam oranının değişim hızının

- Geçmiş dönem
- Bulunduğu bölgenin ortalaması
- Türkiye ortalamasına göre durumu

Ankara ve İstanbul kalkınma tuzağı riskinde

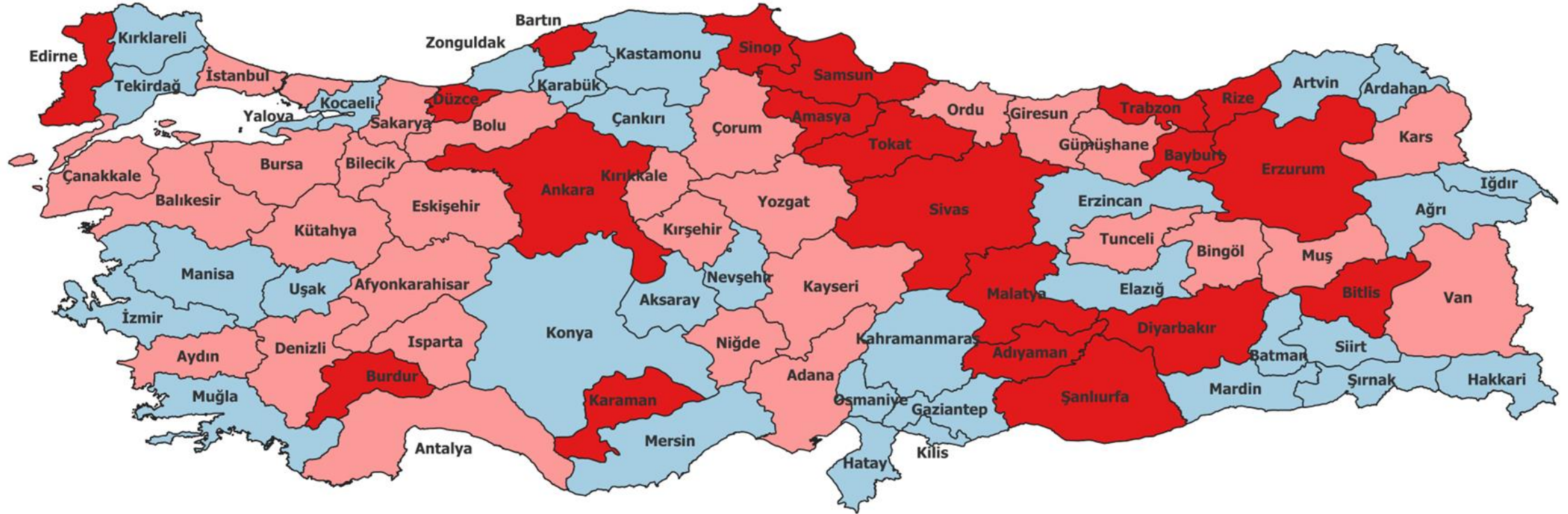
Türkiye’de kalkınma tuzağı, 2017-2023 ortalaması

Kalkınma Tuzağında **Kalkınma Tuzağı Riskinde** **Düşük Riskli ve Risksiz**

Süre dikkate alındığında tuzak riski Ankara'da daha belirgin.

Türkiye'de kesintisiz kalkınma tuzağı, 2017-2023

■ 5 yıldan fazla ■ 3 ile 5 Yıl ■ 3 yıldan az